Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

…С-эй Бурядай обкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

…най 1921 оной …ын 21-һээ гарана | № 26 (13650) | 1972 оной февралиин 1, вторник | Сэн 2 мүнгэн

ЭРШЭ, ШАНАР, ДЭЛИСЭ

Отара дээрэһээ репортаж

ХОХЮУРТА-БУЛАГАЙ ХОНИШОНОЙДО

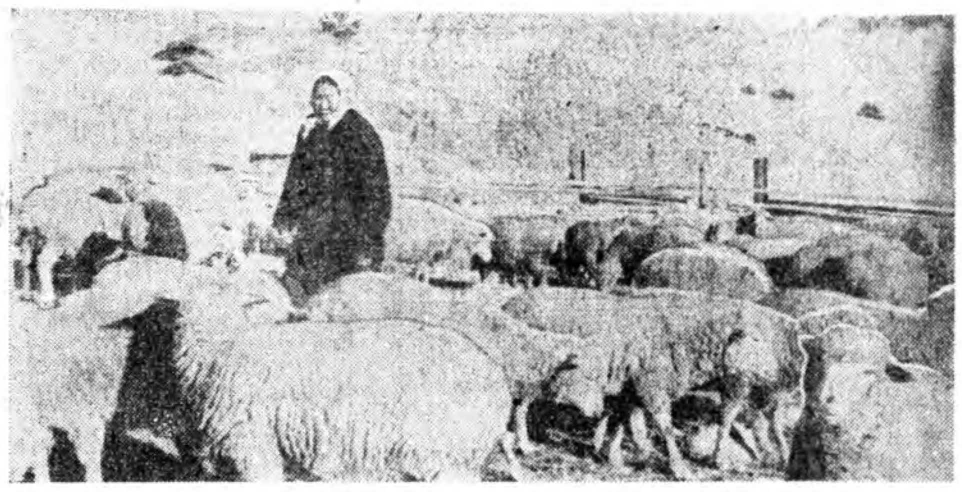

НЮДЭ АЛДАМА тала аад лэ тала юм. Түгнэ нютаг тухай һанадаг хүн эндүү алдуугаа эндэл мэдэжэ абаха ёһотой. «Знамя» Ленина» колхозой түб бууса—Хушуун-Үзүүрһээ сэхэ баруулжаа, ехэ харгы хүндэлэн гараад орхиходомнай, үндэр үндэр хүтэлнүүд эхилбэ. Зүүн таладаа хүр саһа ехээр хаюулжархиһан гүбээнүүдэй үбсүүн өөдэ «Волга» түхэлэй машинамнай арай шамайхан аһажа гарана.

Хохюурта-Булаг... Үдхэн ой модоной, хадануудай нэмжээн Сэлэнгэ мүрэн тээшэ гэнжэтэн ошоно. Зунай сагта эндэ гоё һайхан байха зэргэтэй.

«Оглогор» гэжэ хадын нэмэри үбэртэ түбхинэһэн Даша Цыренович Сангаевай отарада хон-жэнхэн. Юуб гэхэдэ, нүхэр Сангаев өөрөө хоёр трактор абаад, Барай адаг гэжэ газарта сабшагдажа, шарга дээрэ һүрилэгдэһэн үбһэндөө ошоһон, харин нүгөөдэнь—Дарма Дагбаевынь хурьгалха үды хонидоо адуулганда тууажа гаранхай байба.

Даша Цыреновичэй нүхэр Дарима Очирова бидэнэй гэнтэ орожо ерэһэндэ балайшье дуратай бэшэл хэбэртэй. Теэд бидэнэр үнэхөөреэшье сүлөөгүй байһан хүнүүдые ехэшье бэшэ һаа, нэгэ хэды саг соо һаатуулхамнай хаям.

Сангаевай отарын байра байдал һайнаар түхеэрэгдэнхэй. Хашаа хорёонь дарагар. Бүхэриг бэрхэ хүнүүд эндэ байдаг гэжэ абаһаар лэ мэдэхээр.

Хашаа соогуурнь ябахадамнай, эхэеэ хүхэхэ дүтэлһэн хурьгадай маараан шарьян дуулдажа, хэдэн зуун шэнгэхэн хоолойн аялга ниилэжэ, нэгэ һонихоноор дуулдана. Һая хурьгалһан хонид ондоо хаамжа соогуур хаалтатай, һанаа амархан хэбтэнэ. Хүзүүндээ номерхонуудые зүүһэн хурьгад үрдилдэн дэбхэрэлдэжэ, бидэнэй хубсаһа хунар үнэрдэн үзэнэ.

Иигэжэ ябаха үедөө хонишодтой хөөрэлдэнэбди.

Дарима Очирова:

Ехэл сүлөөгүй үемнай ороод байна гээшэл даа. Одоол эндэ бүхы жэлэймнай, оролдолгымнай үрэ дүн харагдахань. 592 эхэ хонитой зон гээшэбди. Мүнөө 300 гаран хурьган түрөөд байна. Һүни бүхэн дэ арба гаран хонин хурьгална. Юрэдөөл унтажа хононогүйбди. Хурьгаднай тобирнууд. Нажарай, намарай бэлшээридэ һайнаар адуулагдажа, тамир тэнхээ ехээр абажа таргалһан эхэ хонидой хурьгадай хэзээдэшье һайн байдагынь мэдээжэ. Теэд харууһан, һайн харууһан хэрэгтэй даа заатагүй.

...Нээрээшье хурьгадынь бултадаа тобирнууд. Дэбхэрэлдэхэ, харайлдаха гээшэнь аргагүй.

Энэ отарада табан хүн хүдэлнэ. Залуу хонишод Валентина Бадлуева, Валерий Цырен-Бимбаев эндэ түрүүшынгээ жэл хүдэлжэ байна.

Валерий Цырен-Бимбаев — механизатор. Тиибэшье һаа, хонин ажалда энээнэй урда тээ хүдэлһэн дүй дүршэлтэй.

Бидэнтэй уулзаһан **Валерий** иигэжэ хэлэбэ:

— Даша абгаймнай үнинэй суутай хонишон ха юм даа. Иимэ хүнтэй суг хамта ажаллаха гээшэ нэгэ талаараа амар, нүгөө талаараа харюусалгатайшье, аймшагтайшье шэнги байдаг. Даша Цыренович гээшэмнай өөрөө механизатор, комбайнер, сэхынь хэлэхэдэ, дүрбэн тэгшэ хүн ха юм даа.

Валентина Бадлуева дээрэнь нэмээнэ:

— Хонидой олоороо хурьгалжа байхада, сүлөөшьегүй һаа, баяртай ябанабди. Хонидойнгоо ходоржо дүүрэхэдэ, нэгэ бага нам гэхэбди. Даша абгаймнай ехэл оролдосотой хүн гэжэ би үшөө дабтанаб. Үнгэрэгшэ жэлдэ энэ отарынхид 100 эхэ хонин бүхэнһөө 97 хурьга абажа, хүхэ ногоон дээрэ табяаһэн. Хонин бүхэнһөө 4,4 килограмм нооһо хайшалаа.

...Тииһээр байтар «ДТ-75» түхэлэй трактор хүнхинэһөөр дүтэлжэ, нюруу дээрээ саһатай һүри шэрэнхэй ерэбэ.

— Даша Цыренович хаанаб? — гэжэ трактористһаа асуухадамнай:

— Сангаев Барай адагта үлоe. Үшөө нэгэ һүри үбһөө шэрэжэ асархаяа байна, — гээд тэрэмнай харюусаба.

Арбан жэлэй туршада хонишоноор хүдэлһэн Даша Цыренович Сангаев — «Знамя Ленина» колхозой түрүү хонишон. «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденоор шагнагданхай.

Ябалган дээрээ Дарима Очироватай хөөрэлдэнэбди.

Даша Сангаевай звеногойхид үнгэрһэн жэлдэ өөһэдынгөө хүсөөр 425 центнер үбһэ, 420 центнер зелёнко, 500 центнер һолоомо һүрилжэ абаа. Бардам тэжээлтэй, байра байдалаар һайн эдэ хонишод һайнаар оролдожо, үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэрхэл даа.

— 100-һаа — 100-е абахал зорилготойбди, — гэжэ эндэхи хонишод мэдүүлнэ. — Түрүүшынхеэ хурьгалжа байһан хонидые харууһалхада тиимэшье амар бэшэ.

Эдэ хонишодой амжалта туйлаха байһандань бата этигэн, бидэшье мордобобди.

Г. ДАШАБЫЛОВ.

Мухар-Шэбэр.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Дарима Очирова хонид соогоо; «Знамя Ленина» колхозой парткомой секретариин орлогшо А. Б. Эрдынеев (зүүн гарһаа) залуу хонишод Валерий Цырен-Бимбаев, Валентина Бадлуева гэгшэдтэй хөөрэлдэжэ байна.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

100 ЭХЭ ХОНИДҺОО—100 ХУРЬГАН

Хабшуу гэжэ газарта эхэ хонидой 2 отара үбэлжэдэг юм. Тэдэнэй нэгэндэ Алтайн совхозой түрүү хонишон Цыремпил Жанамбаевич Церенжаповай отара үбэлжэнэ. Эндэхи хонишод хурьга абалгаяа түгэс бэлэдхэлтэйгээр угтаһан байна. Хаража байһан 629 хонидтоо бардам хүрэхэ үбһэ, тэжээл өөһэдынгөө хүсөөр бэлэдхэжэ абаа. Церенжаповай отарын хонишод мүнөө 300 гаран хурьга абажа, һайнаар түлжүүлжэ байнхай. Хонидой түрэлгэ мүнөө эндэ түлэг дундаа.

Цыремпил Жанамбаевич ажалдаа олдоһон дүй дүршэлөө залуушуулда дамжуулдаг заншалтай. Үнгэрэгшэ жэлдэ энэ отарада Бимба, Цыпилма Церенжаповтан туһалагша хонишодоор хүдэлһэн юм. Мүнөө тэдэнэр залуу хонидые даажа абанхай.

Түсэбтэ табан жэлэй хоёрдохи жэлдэ хонин бүриһөө хурьга абаха, ехэ нооһо хайшалха гэһэн социалис уялга абаа. Тиин СССР 50 жэлэй ойе ажалай шэнэ бэлэгүүдээр угтахаар отарын хонишод зоригжонхой.

С. РИНЧИНОВА.

Хяагтын аймаг.

…ективүүдэй дунда социа-…эмхидхэгдэжэ, хүн …лективүүд уялгануудые

Д. ДОРЖИЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

…Э ХАРАА ТҮСЭБҮҮД УРЯАЛНА

…Тэмдэгэй» ордено ма-…тив юһэдэхи табан жэлэй …жэлһээ ажалайнгаа эршэ …, даабаряа үлүүлэн …байгаа. Мүнөө энэ ажа-…рэ дүн согсолжо, туйлаһан … хэһэн алдуугаа элирүүл-…йи.

…мнай үнгэрһэн жэлдэ …дүн туйлаа. Продукци ху-…нэй түсэб болзорһоо хо-…, декабриин 14-дэ дүүр-…барһаа гадуур 70 мян-…эй продукци худалдаг-…тиихэдэ 506 мянган түхэ-…дукци ондоо гүрэнүүдтэ …һан байна.

…рилгые оньһожоруулха, ав-…р хангаха талаар ехэ ал-… Шэнэ техникэ, түхеэрэл-…ган табигдаа, ажалые …най үндэһөөр эмхидхэхэ …гдэжэ эхилээ. Урлан …ын үнэтэ олон дурадхал … нэбтэрүүлэгдэбэ. Эдэ бү-…ар ажалай бүтээсэ 11,4 … дээшэлүүлэгдээ, 135 тон-…металл, 50 тонно түлишэ, …н киловатт-час электрын …н алмагдаа.

… технико-экономическа … һайжаруулха талаар ха-…н хэмжээн бэелүүлэгдэжэ …итальна һомололгын мүн-…гол фонднуудые ашагтай-…лхэ, шэнэ продукци үй-… даабари амжалтатайгаар … Мүнөө заводой бүхы про-…22.2 процентнь дээдэ зэр-…ай гэжэ тоологдоно.

… жэлэйхиһээ 7,8 процен-… ехэ продукци бүтээн гар-… худалдаха даабари заводто …тэбэ. Мүн культурно-ажаһуудалай хэрэглэлэй зүйлнүүд 40,3 процентээр олоор хэгдэхэ болоо. Тиихэдээ хүдэлмэришэдэй тоо олошоруулангүйгөөр продукци үйлэдбэрилгые ехэдхэхэ гэжэ хараалагдана. Табан жэлэй хоёрдохи жэлдэ продукци бүтээн гаргалгын ургалтын 92 процентнь ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй ашаар туйлагдаха юм.

Манай коллектив үнгэрһэн жэлэй үрэ дүн согсолхо, 1972 оной зорилго тухай зүбшэн хэлсэхэ зуураа, шэнэ социалис уялга баталан абаа. Хүдэлмэришэд зүбшэн хэлсэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаба. Кран бүтээлгын цехэй үрэмдэгшэ Д. Е. Сельверов, электромеханическа цехэй мастер Г. П. Шаманский, главна технологой орлогшо Б. И. Шишкин зүбшэн хэлсэлгын үедэ һанамжа дурадхалаа хэлэбэд.

Кран бүтээгшэд нёдондонойхиһоо 1,9 процентээр үлүү ехэ продукци үйлэдбэрилхэ даабаритай. Үйлэдбэриин талмай үргэдхэгдэхэгүй, хүдэлмэришэдэй тоо олошорхогүй. Бии байгаа станочно-прессовэ түхеэрэлгэеэ ашагтайгаар хэрэглэхэ, хүдэлмэриин минута бүхэниие гампажа һураха, материал, металл арьбалха шухала тухай Д. Е. Сельверов хэлээ. Г. П. Шаманский ажалдаа һаад ушаруулдаг дутагдалнуудые элирүүлбэ. Материально-техническэ хангалга һайжаруулагдаагүй. Энэ ушарһаа зарим цехүүд жэгдэ һайнаар хүдэлжэ шаданагүй. 1972 ондо 10,3 процентээр олон электродвигательнүүдые бүтээхын тула жэгдэ һайнаар хүдэлхэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ хэрэгтэй болоо.

Заводой коллектив продукци бүтээн гаргаха ба худалдаха энэ жэлэй түсэб декабриин 29-дэ дүүргэхэ. СССР-эй байтуулагдаһаар 50 жэлэй ой болотор түсэбһөө гадуур 100 мянган түхэригэй продукци үйлэдбэрилхэ гэжэ коллектив шиидэбэ. Ажалай бүтээсэ түсэбөөр хараалагдаһанһаа 0,5 процентээр ехээр дээшэлүүлэгдэхэ, урлан нарижуулгын дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлһэнэй ашаар 70 мянган түхэригэй алмалта хэхээр хараалагдаа.

Энэ жэлэй социалис уялга абахатай хамта, табан жэлэй үедэ хэхэ ажал тодорхойлогдоһон байна. Табан жэлэй хугасаада завод техническэ талаараа шэнээр зэбсэгжүүлэгдэхэ. Хүдэлмэришэдэй мэргэжэл шадабари дээшэлүүлэгдэхэ юм. Заводой продукци үйлэдбэрилгэ 1,5 дахин ехэ болохоор түсэблэгдөө. Манай коллектив дээшэлүүлэгдэһэн энэ түсэбөө болзорһоонь урид, 1975 оной ноябриин 7 болотор дүүргэхэ, даабариһаа гадуур 3000 мянган түхэригэй продукци худалдаха гэһэн социалис уялга абаба.

Шэнэ техникэ, түрүү технологи нэбтэрүүлһэнэй ашаар табан жэлэй туршада 1430 мянган түхэригэй экономическа алмалта хэгдэхэ юм. Эрхим шанартай продукци бүтээн гаргажа, арадай ажахыда 4200 мянган түхэригэй ашаг олзо үгтэхөөр тодорхойлогдоо. 1975 ондо заводой бүхы продукциин 71 процентнь эрхим, 27 процентнь һайн шанартай гэһэн тэмдэгтэйгээр бүтээгдэхэ юм.

Табан жэлэй үедэ ажалай бүтээсэ 40 процентээр дээшэлүүлэгдэхэ гэжэ хараалагдаба. Технико-экономическа талаараа һайн үрэ дүн туйлаһанай ашаар олзо доход абалга 2,1 дахин ехэ болохоор багсаагдаа. Тиигэжэ 500 мянган түхэригэй олзо доход түсэбһөө гадуур абтаха юм. Мүн шэнэ барилга олоор эрхилэгдэхэ гэжэ хараалагдана. Хабсаралтын шэнэ цех баригдаха, шудхалгын цех үргэдхэгдэхэ. Хүдэлмэришэдэй нүүп орохо 80 байратай гурбан гэр баригдаха болоо.

Манай коллектив хүдөөгэй ажалшадай захил дүүргэхэ, шефтээ абаһан ажахынуудтаа туһаламжа хүргэхэ асуудалда ехэ анхарал хандуулна. Энэнь социалис уялга дотор лаблагдаа. Һарын 20-ной үдэр болотор хүдөө ажахын захил дүүргэгдэхэ юм.

Н. ДЕМИН,
«Электромашина» заводой инженер.

ЕВРОПОДО ШУХАЛА ТҮҮХЭТЭ АРГА БОЛОМЖО

(ЧССР-эй президент Л. Свободотой хэһэн хөөрэлдөөн)

ПРАГА. (ТАСС). Чехословакиин Социалис Республикын президент, «Арадуудай хоорондо эб найрамдал бэхижүүлхын түлөө» уласхоорондын Ленинскэ шангай лауреат Людвик Свобода Варшавска договорто хабаададаг гүрэнүүдэй политическэ консультативна комитедэй зүблөөнэй дүүрэһэнэй һүүлээр ТАСС-ай корреспондент Б. Краевскиин табиһан хэдэн асуудалда харюу үгэһэн байна.

— Нүхэр президент, политическэ консультативна комитедэй Прагада болоһон зүблөөнэй үрэ дүнгые Та ямараар сэгнэнэ гээшэбта?

— Прагада болоһон зүблөөн хадаа нэн түрүүн Варшавска договорто хабаададаг гүрэнүүдэй бата бэхи, эбдэршэгүй нэгэдэлэй шэнэ гэршэ боложо, Европодо, мүн бүхы дэлхэй дээрэ социализмын гадаадын хараа шугамые нилээд бэхижүүлбэ гээшэ. Хэрбээ «Эб найрамдал, Европодохи аюулгүй байдал ба хани харилсаан тухай декларации» тушаа хэлэхэ болоо һаа, программна энэ документые Европодохи эб найрамдал ба харилсаа холбооной тон шухала документ гэжэ нэрлэхэ байнаб. Энэ документ хадаа социалис оронуудай коллективнэ ухаан бодолой ба нэгэдэмэл хүсэл эрмэлзэлгын үрэ дүн. Европодо эб найрамдал, аюулгүй байдал ба харилсаа холбоо байгуулха хэрэгтэ манай хамтын оруулалта болоно.

— Аюулгүй байдал ба харилсаа холбоо тогтоохо асуудалнуудаар Бүхэевропейскэ зүблөө энэ жэлдэ зарлаха арга боломжо тушаа Та юу һанамжалнабта?

— 1972 ондо энэ зүблөөнэй үнгэрэгдэхын тулада хамаг бэлэдхэлыень дары түргэн эхилхэ бодото арга боломжонууд мүнөө үедэ дүүрэн бии гээшэ. Энэ хадаа гансахан социалис оронуудай һанамжа бэшэ байна. Баруун Европын хэдэ хэдэн гүрэнүүд энээндэл адли гү, али дүтэрхы хараа бодомжо баримтална. Гэбэшье Европын бүхы арадуудай нэн түрүүшын хүсэл эрмэлзэл иимэ байна.

Гэхэтэй хамта, саг хүлеэдэггүй гээд хэлсэдэг. ЧССР, Варшавска договорто хабаадалсадаг бусад гүрэнүүд Финляндиин хэһэн уряае хэрэглэн, бэлэдхэл хэхэ олон талын хабаадалгатай хэлсээ ба зүбшэлгые дары эхилхээр бэлэн. 1972 оной Бүхэевропейскэ зүблөөнэй зарлагдаха жэл болохын тулада бидэнэр бүхы юумэ хэхээр бэлэмди. Тус зүблөөн манай түби дээрэ бата бэхи эб найрамдал байгуулха талаар түрүүшын алхам болохо бшуу.

— Европодохи уласхоорондын шахардуу шанга байдалые һуларуулха хэрэгтэ СССР болон социалис оронуудай оруулжа байһан хубитые Та ямараар сэгнэнэбта?

— Һүүлэй үедэ манай түбиин шахардуу байдалые һуларуулха хэрэгтэ нилээд аша туһа хүргэмөөр шухала үйлэ хэрэгүүд Европодо болоһон байна. Тон богони болзор соо манай түбиин эб найрамдалай хэрэгтэ иимэ ехэ юумэн хэзээдэшье хэгдээгүй юм гэжэ би хэлэхэ байнаб.

— Нүхэр президент, Европодохи ушар байдалай саашанхи хүгжэлтын арга боломжые ямараар багсааха байнабта?

— Дайнай һүүлээрхи үе дүүрээ гэжэ хэлэхэ саг одоошье ерээ. Энэ ушарта тиимэ сэгнэлтэ үгэхэ бодото арга боломжонууд дүүрэн бии. Европын арадууд шэнэ үе сагта — амгалан тайбанаар зэргэ оршон һууха ба бэе бэедээ ашатай туһатай харилсаа холбоотойгоор ажаһууха үе сагта орохо ёһотой. Имагтал иимэ уг зорилготойгоор бидэнэр Бүхэевропейскэ зүблөө зарлаха гэнэбди. Европодохи мүнөөнэй байдалые батадхахын тула социалис оронууд энэ зүблөө зарлахые оролдоно гэһэн шэнгеэр баруун оронуудта үгэ хүүр тараагдана. Гэхэтэй хамта, дайнай һүүлээр тогтоогдоһон байдалые мэдэрхэ гээшэ Европын хүгжэлтэдэ хэгдэхэ эрид шууд хубилалтын зайлашагүй арга нүхэсэл болоно. Европын оронуудай мүнөө үеын хилэнүүдэй, газар дайдын ойроо хүртэшэгүйе үгэ дуугүйгөөр мэдэрхэ, ондоо гүрэнэй газар эзэмдэхэ һэдэлгые үндэһөөрнь усадхаха, хүсэ хэрэглэхэгүй тушаа уялтануудые гүрэнүүд абаха шухала. Эдэ бүхы хэмжээнүүд элдэб арсалдаануудта хүргэдэг хүйтэн дайнай үлэгдэлые үндэһөөрнь усадхаха гэһэн нэгэл уг зорилготой.

ШАХАРДУУ БАЙДАЛЫЕ ҺУЛАРУУЛГЫН АША ТУҺАДА

Варшавска договорто хабаададаг гүрэнүүдэй политическэ консультативна комитедэй Прагада болоһон зүблөөнэй документнүүдые совет хүнүүд һайшаан дэмжэжэ байна. Европодохи эб найрамдал, аюулгүй байдал ба харилсаа холбоон тухай декларации, Индохитадта США-гай ээрхэг түримхэй добтолгоёо үргэлжэлүүлһэн дээрэһээ хэгдэһэн мэдүүлгэ хадаа түгшүүрилтэ байдалые саашадань һуларуулха хэрэгэй аша туһада харюусана, КПСС-эй XXIV съездээр хараалагдаһан эб найрамдал ба уласхоорондын аюулгүй байдалай түлөө тэмсэлэй программын хүсэ ба түүхэтэ удха шанарые үшөө дахин гэршэлнэ гэжэ Эхэ оронойнай ажалшад сэдьхэлээ ханангяар тэмдэглэнэ.

Прагада болоһон зүблөөнэй документнүүд социалис оронуудай эб найрамдалда дуратай гадаадын сэсэн мэргэн политикын, Европодо эб найрамдал ба аюулгүй байдал тогтоохын түлөө эсэшэгүй тэмсэлэйнь, бүхы дэлхэй дээрэ түгшүүрилтэ байдалые һуларуулхын түлөө оролдожо байһанайнь толотомо гэршэ болоно гэжэ «Таштекстильмаш» заводой түмэршэ дархан К. Касымов мэдүүлээ. — Энэ зүблөөнэй хүдэлмэриин үрэ дүнгые һайшааха зуураа, арадуудай эб найрамдалай түлөө тэмсэлдэ үнэн сэхэ ажалаараа ёһотой туһа нэмэри оруулхабди гэжэ би, минии нүхэдшье найдуулна.

Рефрижераторна флодой Ригын баазын «Остров Сибиряков» гэжэ теплоходой капитан-директор И. Горобович иигэжэ мэдүүлээ: Европо түби дээрэ эб найрамдалай илан мандахын тулада социалис хани нүхэсэлэй оронуудай шухала хэрэгтэй бүхы хэмжээнүүдые абажа байһыень зүблөөнэй декларации гэршэлэн харуулба. Уласхоорондын аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ зорилготой энэ политика Америкын империалистнуудай, тэдэнэй туһамаршадай ээрхэг түримхэй ябуулгануудта шэнэ сохилто боложо үгэнэ.

КПСС-эй XXIV съездээр баталан абтаһан эб найрамдалай программа партиимнай ленинскэ ЦК ба Совет правительствоор амжалтатай бэелүүлэгдэжэ байна гэжэ геологиин Алас-Дурнын управлениин начальник, Социалис Ажалай Герой В. Онихимовский онсо тэмдэглэбэ.

Европые эб найрамдалай бата бэхи район болгохо хэрэгтэ зорюулагдаһан социалис оронуудай политикые Ураалай хүдэлмэришэд үнэн зүрхэнһөө дэмжэнэ, гэжэ Свердловско областиин «Уралазбест» комбинадай экскаваторай машинист Ф. Клинов мэдүүлээ.

Америкын империалистнуудай Индохитадта ябуулжа байһан ээрхэг түримхэй политикые Прагада болоһон зүблөөндэ хабаадагшад эрид шууд буруушааба. Тэрэ буруушаалгыень бидэнэр сүм дэмжэнэбди, гэжэ Одессын портын коммунис ажалай бригадануудай хүтэлбэрилэгшэд А. Бунин, А. Ткачук гэгшэд мэдүүлээ. Дэлхэйн олон миллион хүнүүдэй энэ мэдүүлгыемнай дэмжэхэ байһанда этигэнэбди. Манай бригадануудай гэшүүд, тэрэшэлэн Одессын бусад портовигууд эрэлхэг Вьетнам ошодог суднануудта ашаа тээнэ. Вьетнам аха дүүнэртэ ашаа абаашаха суднануудай саг болзор соогоо ашаалагдахын тула саашадаа бүхы хүсэ шадалаа гаргаха байнабди. (ТАСС).

УЛААН-ҮДЭ—МОСКВА...

Үнгэрэгшэ субботын үдэр Улаан-Үдын аэропортдо юрэ бусын нэгэ һайндэр тэмдэглэгдэбэ. Юуб гэхэдэ, манай үргэн Буряад ороной ажалшад энэ үдэрһөө эхилжэ, өөрынгөө ниислэл хотоһоо сэхэ Москва ниидэжэ байха аргатай болобо бшуу. Тиигэжэ «Улаан-Үдэ — Новосибирск — Москва» гэһэн маршрудтай «ИЛ-18» түхэлэй агаарай онгосо Улаан-Үдэдэ буудаг болобо ха юм. Энэ үдэр тус самолёдоор Профсоюзуудай бүхэсоюзна конференцидэ хабаадалсаһан манай республикын 79 делегат ерэһэн байна.

— Аян замда һайн ябажа ерэгдээ. Нэгэдэхеэр, сагай уларил таатай зохид байжа, хараалагдаһан саг — долоон час соогоо танай Улаан-Үдэ хото хүрэжэ ерэбэбди, — гэжэ хоёрдохи пилот Э. Л. Бычков омогорхон хөөрэнэ.

— Новосибирскһээ хэды часай туршада ниидэжэ ерэбэт?

— Богони даа, богони. Оройдоо хоёр час 50 минута,—гээд, агаарай онгосын командир К. П. Бельков харюусаба.

Иигэжэ хөөрэлдэһөөр байтарнай, самолёдой гэдэргээ ниидэхэ сагынь боложо, республикымнай түрүүшын пассажирнууд агаарай онгосодо һууханаар хойно хойноһоо һубарилдан орожо ерэнэ! Бортпроводницанууд Сталина Ульянченко, Татьяна Краснова, Надежда Иммель гэгшэд шэнэ пассажирнуудые урин дулаанаар угтажа, тэдэниие байра байрадань һуулгана.

...Мантан томо онгосо аалиханаар агаарта хөөрэжэ, Новосибирск тээшэ шэглэбэ. Эндэ нэгэ часай туршада амарһанай удаа, пассажирнууд замаа үргэлжэлүүлжэ, «Амар мэндэ, манай Москва!» гэлдэхэнь ха юм.

Энэ үдэрһөө эхилжэ, долоон хоногтоо гурба удаа — понедельник, среда болон субботын үдэрнүүдтэ Москвагай сагаар 11 час 20 минутада Улаан-Үдэ хотоһоо сэхэ Москва тээшэ ниидэжэ байха болоһондоо республикымнай ажалшад аргагүй баясана, омогорхоно.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: түрүүшын пассажирнууд самолёдһоо буужа ябана.

С. ЦЫДЫПОВЭЙ фото.

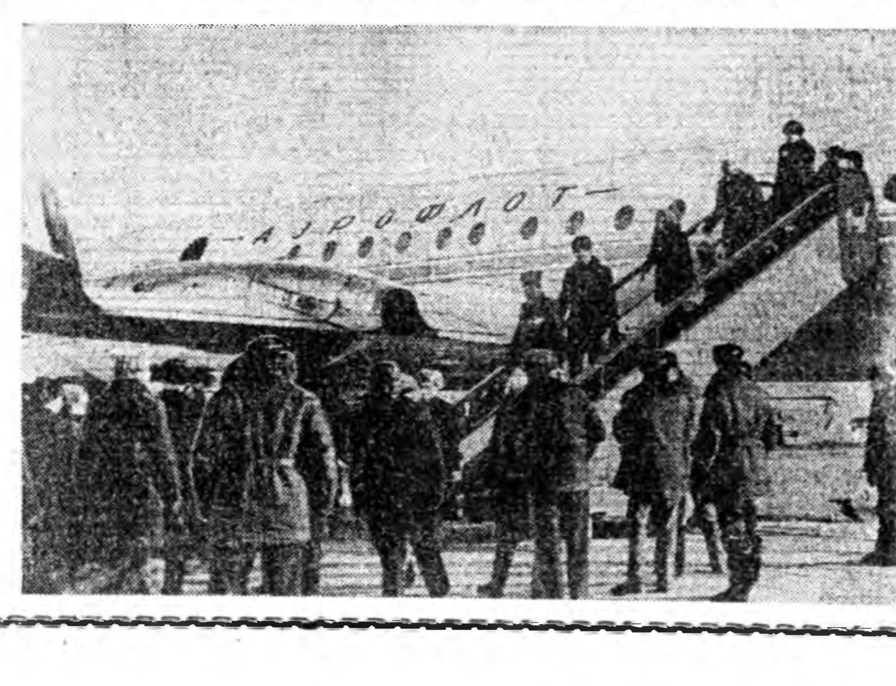

КАДРНУУДТА — ХАЛУУН АНХАРАЛ

Республикымнай комсомолой эхин организацинуудта тоосоото hунгалтын суглаанууд боложо дүүрээд, эгээ мүнөө аймагай конференцинүүд зарлагдажа захалба. Тиихэдэ Улаан-Үдын городской, XXVI областной комсомольско конференцинүүдые үнгэргэхөөр ехэ бэлэдхэл хэгдэжэ байна.

Партиин XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар комсомолой бүтээжэ байhан хүдэлмэриин түрүүшын дүнгүүд эдэ суглаанууд дээрэ согсологдоо, саашадаа туйлаха зорилгонууд тодорхойлогдоо гээшэ. Өөрынгөө ниитын даабарине хэр зэргэ дүүргэжэ, коллективэйнгээ ажал хэрэгтэ ямараар хубитаяа оруулжа байhан тушаагаа ВЛКСМ-эй гэшүүд бүхэн тоосоогоо барибан байна. Комсомолой суглаан диилэнхи олон организацинуудта эмхитэйгээр, комсомолшуудай эдэбхитэй хабаадалгатайгаар болоно үнгэрөө гэжэ сэгнэмээр.

Тоосоото hунгалтын суглаануудай түлэг болоно байха үеэр олониитээр hайшаагдаhан шэнэ шэнэ үүсхэлнүүд дэлгэрээ. Жэшээнь, СССР-эй Верховно Советэй депутат, Хоринн аймагай Аһаагай совхозой хонишон, ВЛКСМ-эй обкомой гэшүүн Зоя Жамсарановна «Залуу үетэн, түрүү зэргэдэ жагсая!» гэhэн уряатайгаар залуу басагад, хүбүүдтэ малшад болохо хүдэлхыень дурадхаа. Энэ үүсхэл залуушуулай суглаанууд дээрэ үргэнөөр хэлсэгдээ.

Баунтын аймагай «Рассвет» колхозой комсомолшууд өөрынгөө суглаан дээрэ Монгойн hү hааліин фермые комсомол-залуушуулай коллектив болгохо гэhэн шиидхэбэри абаа hэн. Энэ тэрэ жэжэ хүдэлмэридэ ябажа байhан 11 басагад комсомолой путевкоор тэрэ фермэдэ ажаллахаар ошоhон. Залуушуулhаа бүридэhэн энэ коллектив шэнэ, дээшэлүүлэгдэhэн социалис уялга абанхай. Хэлэhэндээ хүрэхэ эрмэлзэлтэйгээр хүдэлжэ байдаг.

Гэхэтэй хамта, ВЛКСМ-эй зарим райкомууд тоосоото hунгалтын суглаа үнгэргэлгэдэ харюусалгагүйгөөр хандаhан байха юм. Жэшээнь, Мухар-Шэбэрэй аймагай 15 организациин суглаанай болзоор ямаршье шалтагаангүйгөөр хойшолуулагдаhан баримта бии. Прибайкалиин, Хэжэнгын, Захааминай, Баргажанай аймагуудта болоhон суглаануудта олон комсомолшууд ерээгүй байха юм. Тиихэдэ республика дотор долоон организациин хүдэлмэри тоосоото суглаан дээрэ хангалтагүй гэhэн сэгнэлтэдэ хүртөө.

Теэд иимэ зохихогүй ушар юундэ тохёолдооб, шалтагаанинь юун бэ гэhэн асуудал гараха зэргэтэй болоно. Үнгэрhэн тоосото үеын хугасаада комсомолой зарим райкомууд союз доторой хүдэлмэрине улам hайжаруулха, секретарьнарта туhалха, тэдэнние комсомолой хүдэлмэридэ дадхуулха, hургаха гэхэ мэтын аhан шухала асуудалнуудтаа анхаралаа hулаар табиhан дээрэhээнь болоо гэжэ сэхэ тэмдэглэлтэй.

Энээнhээ уламжалан, тоосото hунгалтын суглаануудай болохо үедэ комсомолой кадрнуудые, эдэбхитэдые шэлэн абаха, зүбөөр хубаарилан табиха, хүмүүжүүлхэ асуудалнуудта ехэ анхарал хандуулагдаа. Тиимэ эрилтэ табигдаха ёhотойшье байдаг. Комсомолой организациин ажал ябуулга олонхи ушарта хүтэлбэрилэгшын шадабариhаа, эдэбхи үүсхэлhээл дулдыдаха байна бшуу. Комсомолой хүтэлбэрилэгшэ гү, али аппарадай хүдэлмэрилэгшэ политическэ мэдэрэлээр, эмхидхэхы шадабаряар, юрэнхы бэлэдхэлээр hула, нобшо нозгой байгаа хадаа ниитын энэ ехэ даабарине дабажа гарахань бэрхэтэй, залуу үетэние коммунис ёhоор хүмүүжүүлхэ үүргээ дүүргэжэ шадахагүй байhанинь гайхалтай бэшэ. Комсомолой ударидагша алишье талаараа адли тэгшэ эмхидхэлшэ, хүмүүжүүлэгшэ, түрүү үзэл сурталтай нэбтэрүүлэгшэ, ямаршье асуудалые зүбөөр шиидхэхэ оюун бэлигтэй, эрдэмтэй байха ёhотой гэжэ ойлгогдоно.

Кадрнуудай политикые зүбөөр шиидхэхын, тэдэнэй шанар эрид hайжаруулхын тула нэн түрүүн ВЛКСМ-эй дунда хүдэлдэг залуу коммунистнуудые олон болгохо шухала гэжэ тоологдоно. Комсомолой дунда партийна хүсэ үргэдхөөд байхада. үнэхөөрөө, ВЛКСМ-эй комитедүүдэй залуушуулые эмхидхэхэ үүргэ ба харюусалгань улам дээшэлхэ, дүй дүршэлынь баяжаха, зэргэнь бэхижэхэ байна. Эгээл имэhээ комсомолой хүтэлбэрилхы кадрнуудые, эдэбхитэдые коммунистнуудаар бэхижүүлхэ гээшэ комсомолой комитет, партийна организаци бүхэнэй түрүүшын ээлжээндэ шиидхэхэ хэрэг болоно.

Республика дотор болоно үнгэрhэн тоосото hунгалтын кампаниин нэгэ hайн талань гэхэдэ, комсомолой эдэбхитэдэй, ударидахы кадрнуудай дунда партийна хүсэ улам нэмээхэ, тэрэнэй шанар hайжаруулха талаар горитой алхам хэхэ гэhэн асуудал шиидхэhэн байна. Тэдэнэй дунда эрдэм hургуули ехэтэй хүнүүд олошороо. Урдахи жэлнүүдтэй сасуулбал, партиин гэшүүдэй тоо групкомсоргнуудай дунда 3,8 процент, цехүүдэй ба отделенинүүдэй комсомолой организацинуудай секретарьнарай дунда 3,6 процент, эхин организацинуудай комитедүүдэй секретарьнарай дунда 7,6 процент ургаhан байна. Мүнөө республика дотор групкомсоргнуудай 13 процентнь, цех болон отделенинүүдэй организацинуудай секретарьнарай 19,3 процентнь, эхин организацинуудай комитедүүдэй секретарьнарай 46,1 процентнь коммунистнууд болоно. Зүгөөр hурагшадай комсомольско организацинууд эндэ оруулагданагүй.

Комсомолой организацинуудай хүтэлбэрилэгшэдые коммунистнуудаар бэхижүүлхэ хэрэг шиидхэлгэдэ Түнхэнэй, Сэлэнгын, Захааминай, Бэшүүрэй аймагуудай, Советскэ районой партийна организацинууд ехэ оролдолго гаргаhан байна. Жэшээнь, Түнхэнэй аймагай комсомольско организацинуудай 60 процентнь коммунистнууд толгойлно. Тиихэтээ хамта эдэ аймагуудта комсомолой организацинуудай секретарьнарай hэлгэгдэхэ ушар нилээд үсөөрhэн байха юм. Гадна диилэнхи олониинь эрдэм hургуули hайнтай.

Гэхэ зуура, ВЛКСМ-эй Яруунын, Хоринн, Хурамхаанай райкомууд комсомолой кадрнуудые бэхижүүлхэ асуудалда анхаралаа hулаар табиhан байна. Тэндэхи партийна органууд комсомолой кадрнуудай бүридхэл hайжаруулха, эхин организацинуудта хүдэлхөөр залуу коммунистнуудые олоор эльгээхэ гэжэ ехэ оролдолгоёо гаргаагүй гэжэ тэмдэглэхэдэ, алдуу болохогүй. Зарим райкомууд эхин организацинуудай секретарьнарые олоор hэлгэнэ. Иимэ байдал илангаяа Баргажанай, Зэдын, Мухар-Шэбэрэй, Загарайн аймагуудта ушарна.

Тобшолон хэлэхэдэ, комсомолой организацинуудые кадрнуудаар, илангаяа партийна хүсөөр бэхижүүлхэ хэрэг республика дотор нэгэ жэгдээр эрхилэгдэнэгүй гэжэ элирхэйлхэ ушар гарана. Энэ хүдэлмэридэмнай нютагуудтахи партийна организацинууд шадал зэргээр туhалха зэргэтэй байгаа. Теэд дээрэ дурсагдаhан аймагуудай партийна организацинууд hанаhанда хүрэмөөр хүдэлмэри ябуулдаггүй байhанинь гэмшэлтэй. ВЛКСМ-эй гэшүүнэй партида абтахалаарнь комсомолой бүридхэлhөө гаргажархидаг нэгэ буруу зүйл бии. Тиигэжэ залуу коммунист комсомолой организациин ажабайдалhаа таhаршана. Хэрбээ партийна ондоо даабаритай бэшэ hаань, тэдэнние комсомолойнь зэргэдэ байлгаа хада, аша туhаар ехэ байха hэн гэжэ тоологдоно.

Залуу коммунистнуудые ВЛКСМ-эй обкомой, горкомой болон райкомой hунгагдамал органой гэшүүнээр hунгажа, комсомолой хүдэлмэридэ хабаадуулха асуудалда анхаралаа табимаар. Зарим тээгүүр комсомолой эхин организациин секретаряар залуу коммунистые hунгахадаал хэрэгээ бүтээгээбди гэжэ бододог. Тэрэ буруу. Залуу коммунистнуудай хүсые комсомолой хүдэлмэриин али бүхы участогууд дээрэ хубаарилан табиха эрилтэ партиин XXIV съездын шиидхэбэринүүд соо оруулагданхай hэмнай. Энээниие мартажа огто болохогүй.

Комсомолой хүтэлбэрилэгшэ, эдэбхитэ хадаа эрдэмтэй, үзэл суртаалай, политическэ талаараа хатуужанги, алибаа асуудалые шиидхэжэ шадаха мэргэжэлтэй хүн байха ёhотой. Энэ эрилтые баримталан, ВЛКСМ-эй комитедүүд комсомолой хүдэлмэридэ арадай ажахын дээдэ эрдэмтэй мэргэжэлтэдые, үйлэдбэри hайн мэдэхэ, политическэ талаараа hайн бэлэдхэлтэй нүхэдые эльгээнэ. Групкомсоргнуудай 18,5 процентнь, цех болон отделениин комсоргнуудай 16,9 процентнь, эхин организацинуудай комитедүүдэй секретарьнарай 29,4 процентнь дээдэ, хүсэд бэшэ дээдэ hургуулитай хүнүүд болоно.

Хэды тиимэ байбашье hаань, ВЛКСМ-эй комитедүүд комсомолой хүтэлбэрилэгшэдые, эдэбхитэдые саашань hургаха, дүй дүршэлтэй болгохо асуудалда анхаралаа онсо хандуулха уялгатай. Олонхи райкомууд тоосоото hунгалтын суглаануудhаа хойшо комсоргнуудай семинар үнгэргөөд байна. Тиихэдэ профтехучилищинуудай, дээдэ hургуулинуудай комсомольско организацинуудай секретарьнарай семинар ВЛКСМ-эй обкомой дэргэдэ болоно үнгэрөө hэн. Энэ хүдэлмэрине саашадаа эмхитэйгээр, болзор сооль ябуулжа байхаар хэмжээн абтажа байнхай.

Тоосоото hунгалтын суглаануудай дүн шэнжэлжэ үзэхэдэ, комсомолой хүтэлбэридэ эдэбхитэй, эрдэм hургуули баянтай, ажал хэрэг мэдэхэ коммунистнууд болон комсомолшууд hунгагдаа гэжэ тобшолол хэлтэй. Тиигэбэшье hаань, энээгээр hанаагаа амаржа болохоор бэшэ. Энэ хэрэг саг үргэлжын хиналта доро байха ушартай.

СССР-эй байгуулагдаhаар 50 жэлэй ойе угтажа байхадаа, областной комсомольско организаци улам эдэбхитэйгээр, улам габшагайгаар хамаг хэрэгтэ хам оролсохо, урдаа табигдаhан зорилгоёо эрхим амжалтатайгаар шиидхэхэ байха гэжэ мэдүүлхэ уялгатайбди.

М. МАХАНОВ,
ВЛКСМ-эй обкомой нэгэдэхи секретарь.

Владимир Алексеевич Леонов — Улаан-Үдын судна б заводой модошо дархашуулай бригадые хүтэлбэрилэгш нэй бригада коммунис ажалай хүндэтэ нэрэ зэргэдэ х юм.

Бригада үдэр бүринигөө үйлэдбэриин даабари үлүүлэн дэг. Бригадынхид предприятида дэлгэрhэн социалис мү түрүү hуури эзэлжэ ябана. Тэдэнэр долсон часайнгаа д зургаан час соо дүүргэхэ үүсхэл гаргаhан байгаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: модошо дархашуулай бригадын бригад Леонов.

С. ЦЫДЫПОВЭЙ

Партийна хронико

СЕКРЕТАРЬНАРАЙ ҺУРАЛСАЛ

УЛААН-ҮДЭ. КПСС-эй Советскэ райком партийна эхин зацинуудта hая болоно үнгэрhэн тоосоото hунгалтын суг дээрэ шэнээр дэбжүүлэгдэн hунгагдаhан секретарьнарай ха гатай нэгэ үдэрэй семинар үнгэргэбэ.

Семинарта хабаадагшадай анхаралда гол түлэб партийн низацинуудта партийно-эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулха асуу табигдаа.

Партийна суглаанууд, мүн партбюрогой заседанида тэдэниие үнгэргэхэ дүршэл тухай, партийна саарhан хэрэг хи рине эрхилхэ тухай, эхин организациин хүдэлмэриие түсэбл хай, партиин гэшүүдэй, гэшүүндэ кандидадуудай бүридхэл рим тухай, партида абтагшадай ба персональна хэрэг яажа дүүлхэ тухай асуудалнуудаар КПСС-эй райкомой хүдэлмэри А. А. Ткачева, А. А. Желтая, З. А. Самойлова, Е. И. Карп шэд семинарта хабаадагшадта заабаринуудые үгэhэн байна.

КПСС-эй райкомой секретарь Т. Н. Санжиева «Партийн организацинуудта ниитэ-политическэ хүдэлмэри яажа ябуу рим онол арга ба дүршэл тухай» элидхэл хээ.

Семинарай эсэстэ партийна эхин организацинуудай се нар өөhэд хоорондоо ажал хэрэг тушаагаа нүхэр ёhоной хэhэн, hанал бодолоо андалдаhан байха юм.

Т. ШАНГА
КПСС-эй райкомой инстру

«БУРЯАДАЙ АССР-эй 50 ЖЭЛ» гэhэн медаль ба значогой проект бүтээлгын конкурс соносхогдобо

Буряадай АССР-эй 1973 ондо гүйсэхэ 50 жэлэй ойн баярай hайндэрлэлгэтэй дашарамдуулан, республикын Министрнүүдэй Совет «Буряадай АССР-эй 50 жэл» гэhэн дурасхаалта медаль ба энгэртээ зүүхэ значок бүтээлгын конкурс соносхоhон тогтоол абажа, тэрэнэй дүримүүдые баталаа.

Медаль значок хоёрой проектын гол эрилтэнь ямар бэ гэхэдэ, тэрээн дотор Совет Буряадай дүрэ шарай, имагтал автономито совет республика байhаниинь зурагдаhан байха ёhотой, Совет засагай үедэ республикын промышленностиин, хүдөө ажахын, эрдэм ба соёлой мүнөө үедэ ехээр хүгжэн бадарhыень, асари ехэ хүгжэлтэ ерэhыень харуулха шухала.

Проектын дүримүүд дотор иимэ арга боломжонуудые олгоно гэбэл:

Медаль значок хоёрой дүрые гурбан тээhээнь зураглан харуулхада болоно; авторнуудай дурадхалаар медаль значок хоёрой түхэл, маяг ба хэбынь үгтэhэн байха ёhотой, медаль значок хоёройнгоо проектые тус тустань ондо ондоо саарhан дээрэ зураад, девиз доро дурадхаха.

Мүн лэ энэл девизтэй конверт соо проектын авторай нэрэ обог, адрес бэшэhэн тэмдэг хэгдэжэ, проекттэй хамта эльгээгдэхэ ёhотой.

«Буряадай АССР-эй 50 жэл» гэhэн медалиин эрхим проектнүүдэй түлөө иимэ шангууд тогтоогдобо:
нэгэ нэгэдэхи шан — 250 түхэригэй;
нэгэ хоёрдохи шан — 150 түхэригэй;
нэгэ гурбадахи шан — 100 түхэригэй.

«Буряадай АССР-эй 50 жэл» гэhэн значогой эрхим проектнүүдэй түлөө:
нэгэ нэгэдэхи шан — 150 түхэригэй;
нэгэ хоёрдохи шан — 100 түхэригэй;
нэгэ гурбадахи шан — 50 түхэригэй.

Конкурсын болзор 1972 оной мартын 1 болотор үргэлжэлхэ.

Конкурсдо хабаадаhан авторнууд материалнуудаа 1972 оной мартын 1 болотор Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советдэ эльгээхэ ёhотой.

АХЫН АЙМАГҺАА МЭДЭЭС

Семинарнууд болоно

Агитатор, политинформатор болон лекторнуудай семинарнуудые партийна эхин организацинууд зарлана. hаяхан Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо тиимэ семинар болоо. Тэндэ партиин райкомой таhагые даагша И. С. Урбаев «КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1971 он) Пленумэй, СССР-эй Верховно Советэй III сессиин дүнгүүд» гэhэн асуудалаар элидхэл хэбэ.

Колхозой партийна эхин организациин секретарь Д. Б. Будаев үнгэрhэн жэлэй дүнгүүд ба 1972 оной зорилгонууд дээрэ тогтобо.

Орлик тосхондо мүн лэ тиимэ семинар болоо. Аймагай Советэй гүйсэдкомой түсэблэлгын комиссиин түрүүлэгшэ нүхэр А. Ж. Хамаганов 1972 ондо аймаг дотор хэгдэхэ ажалай түсэб тухай хөөрэhэн, КПСС-эй райкомой пропаганда ба агитациин таhагые даагша нүхэр Д. Б. Шарастепанов СССР-эй уласхоорондын байдал тухай лекци уншаhан байна.

Ажалшадта — лекци

КПСС-эй райкомой штатнабэшэ лекторскэ бүлэгэй гэшүүд hарын нэгэ пятницада аймагай эмхи зургаануудта, колхозуудта ошожо, элдэб темээр лекцинүүдые уншана. hаяхан лекторнууд нүхэд Д. С. Унжуев, Д. Б. Шарастепанов гэгшэд «Улаан Аха», «Коммунизм», Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудай малшадай, аймагай хэлхеэ холбооной узелай хүдэлмэришэд ба алба хаагшадай үмэнэ КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1971 нумэй тогтоолнууд, ула дын байдал тухай лекц уншаа. Тиихэдэ партиин р инструктор К. Х. Санда лын Бурэн-Голой, Алаг-Ш малшадта ошожо, лекци, нуудые үнгэргэбэ.

Малшад лекцинүүдые hонирхон шагнаа, олон нуудые табижа. тэдэнд хой харюунуудые абаh юм.

Ээлжээтэ хэшээл

Партиин райкомой ёhоор энэ жэл Ахада түрү арадай университет нээг Тэндэ юридическэ болон дэй факультедүүд бии. шадынь — эмхи зургаану тэлбэрилэгшэд, алба хааг рэлхид. Хамтадаа 150 эндэ hуралсана. Хоёр ф тэ 3—4 хэшээл үнгэрг

hаяхан университедэй тэ хэшээл болоо. Түрэлх нэ «Үхибүүдтэ hайн рахадань яажа ту гэhэн удха түгэлдэ ин БурАССР-эй габ багша Т. Д. Дамбаева Нүгөөдэ факультедтэнь юзай ба союзна респуб дай газар тухай Хуулин hуури», «Совет эрхэт наhанда, бэеын элүүр эрхэ сүлөөдэ хоро хүрг hэн лекцинүүдые аймаг дэй гүйсэдкомой секрета Д. Д. Ошоров, дотоодын дэй таhагай начальник В. Г. Шаргакшанов гэгш hан байна.

В. ГАЛСА

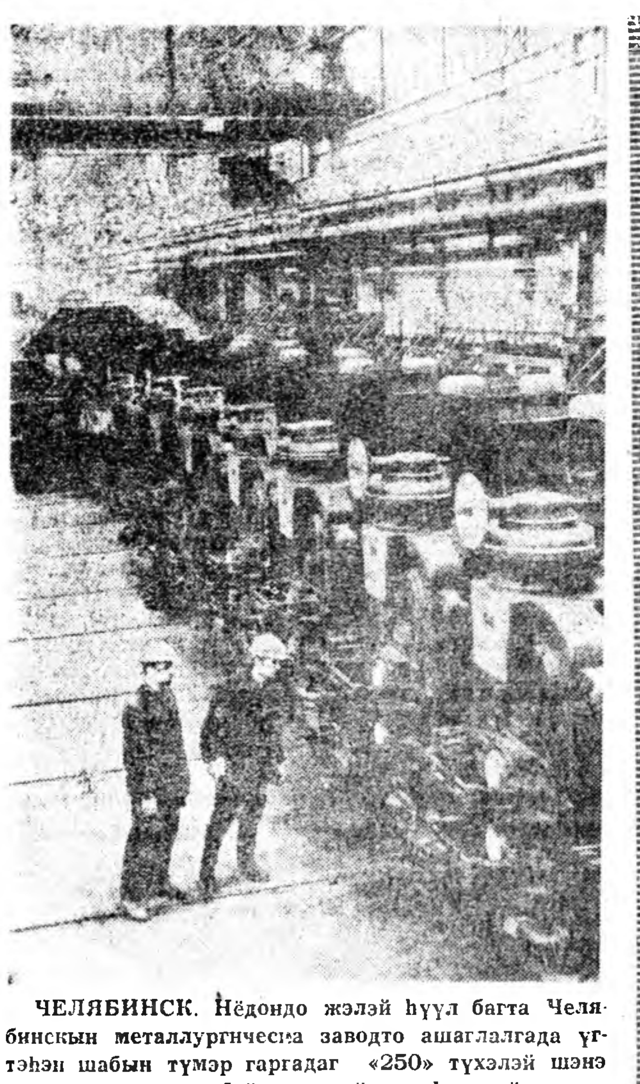

ЧЕЛЯБИНСК. Нёдондо жэлэй hүүл багта Челябинскын металлургическа заводто ашаглалгада үгтэhэн шабын түмэр гаргадаг «250» түхэлэй шэнэ станай коллектив байгша оной эхинhээ хойшо үндэр бүтээсэ туйлана. Станай коллектив түхеэрэлгын проектнэ хүсэ ашаглалгые болзорhоонь урид бэелүүлжэ, 485 мянган тонно шабын түмэр гаргаха энэ жэлэйнгээ даабари үлүүлхые шиндээ.

«250» түхэлэй стан хадаа гүйсэд оньhожоруулагдаhан, автомадаар хангагдаhан предприяти мүн. Тус станай түхеэрэлгэ ГДР-тэ бүтээгдэhэн байгаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хүдэлмэришэд В. Коротыщев (зүүн гарhаа), М. Воробьев шабын түмэр гаргадаг станай дэргэдэ.

ТАСС-ай фотохронико.

Очерк

ДИПЛОМГҮЙ ААД, ИНЖЕНЕР

ГАРАЖҺАА томо гэгшын автобус түршэгэнэн гараад, Таhархайн түб гудамжаар дүмүүхэнээр ябажа, клубай ойро зогсоодхибо. Үдэр бүри шахуу автобус харадагшье hаа, нютаган хүн зон олоор суларанхай, тэрэ автобусоо тойролдон байжа харана. Һонюуша заримадынь досоонь ороод, hууринуудыень шалгаадшье туршана. Хараха янзада, бүтдөөрэн hөөл хүхюутэйнүүд. наhаараа хараагүй юумэеэ хаража байhандал гайхалдана.

Теэд юундэ хүхилдэхэ, гайхалдаха болоо юм? Мүнөө болотороо автобус хараагүй гэжэ гү? Юу тиимэ байха hэм. Шалтагаанинь ондоошог хаш даа.

Хүн зоной шууялдаhаар байтар хирбээ хара hахалтай, бүхэриг шамаруун бэетэй, габшагай гаhуур ябадалтай хүн шамдуухан хүрэжэ ерээд:

— Зай, бараг аабза? Мотоорынь hайн хүдэлнэ гү? — гэжэ hонирхобол даа.

— Дэмбэрэл ахай, та бэеэрээ шалгажа үзэгты. Мотоорынь яhала гэмгүй хүдэлнэ, — гэжэ жолоошон хүбүүн мэдүүлбэ.

Дэмбэрэл ахай яаралгүйхэн ошоод, шэхээ дүтэлүүлээд, анирггүйхэн шагнаба. Тэндэхи зон мүн баhа амяа даранхай, сэдьхэлээ зобоhон янзатай, бэе бэе тээшээ харалсаха юм. Дэмбэрэл ахай мотооройнь нүгөөдэ хажууда ошоод, малгайнгаа хасабшые үргэн байжа шагнаба. Хүнүүдшье анирггүйхэн зогсонхой. Дэмбэрэл ахай толгойгоо халта өөдэнь үндылгөөд, бүгэдэниие шарайшалан хараhанай удаа эрхыгээ ёдойлгоод:

— Яhала гэмгүй хүдэлнэ. Эндэ байгшад бултa hуугаад, нютагаа нэгэ дахин тойроод ерэелди, — гэжэ хэлэхэдэнь, нэгэшье хүн досоонь орохоёо яарабагүй, түрисэлдэбэшьегүй. Ушар юуб гэхэдэ, Дэмбэрэл ахайн түрүүлжэ орохые бултадаа хүлеэhэн байгаа. Нютагтаа хүндэтэй уран дарханай орохотой хамта, бултадаа hубарилдан оробо. Уданшьегүй мотоорынь аятайханаар түршэгэнөөд, автобус булан эрьежэ ороод, нютагай саада захаар бүмбэлзэн ябашаба. Гэрhээ гараhан үбгэд, хүгшэдшье hарабшалан хаража, Дэмбэрэл ахайда соло магтаал дуудажа, баясажа байгаад бэлэй.

Дэмбэрэл ахай!.. Энэмнай хэн гээшэб? Ямар тиимэ онсо илгаатай хаданъ, нютагайхидынь соло магтаал дуудаа гээшэб.

Үнгэрhэн жэлэй декабриин эхеэр бэлэй. Түнхэнэй аймагай «Восточные Саяны» колхозой отделенние эрхилэгшэ Д. С. Андыков нэгэ үглөөгүүр Дэмбэрэл ахайнда ерээд:

Дэмбэрэл Пилаевич, тантай зүбшэлсэхэ hанаатай ерээб. Хари ямар юм. Бүтэхэ гү, али үгы гү? Юрэдөө, мэдэхын аргагүй. Колхозой правлени арсаhагүй. Тантай зүбшэлсэхыем дурадхаа hэн, — гэжэ хэлэхэдэнь, Дэмбэрэл Пилаевич Соктоев тухайлhан янзатай энеэбхилэн хараад. дээшээ гаража hуухыень дурадхаба.

Отделение эрхилэгшэ Дэмбэрэл Пилаевич (Дэмбэрэл ахай ааб даа) хоёр тэрэ үглөө тиимэшье удаан хөөрэлдөөгүй бэлэй. Хоёр жэлэй саана пенсидэ гараhаншье hаа, Дэмбэрэл ахай арсаагүй, харин бушуухан хубсалаад, гаралсажа ошоо hэн. Гэнтэ гаражда ошоходонь, хани нүхэдыньшье гайхаагүй. Үнөөхил ошодог гараждаа гү, али мастерскойдоо ошодог лэ зангаараа ошоо юм бэзэ гэжэ hанаhаниинь ойлгосотой. Амаралтада гараhанhаа хойшо тэрэ гэртээ нэгэтэшье миин hуугаагүй, урданайхидаал задарюун зандаа хүдэлжэ, залуу дархашуулые бэлиг шадабаридаа hургажа, ямаршье орёо оньhотой техникын нюусые дары бушуухан тайлбарилаад, ямаршьегүй хүнгэхэнөөр, наринаар заhажа шадахыень заабарилдаг юм. Тиимэhээ нютагайхидынь Дэмбэрэл Пилаевичые бүгэдөөрэн хүндэлдэг, ахай гэжэ нэрлэдэг заншалтай. Иимэ ёhо гурим буряад арадай заншалай эгээ hайханиинь, дэмбэрэлтэй гоёнь болоно гээшэ. Тиихэдэ Таhархай нютагайхид энээниие орхёогүй, бүгэдэндэ хүндэтэй хүнүүдээ «ахай, баабай, абгай» гэжэ нэрлэдэг байха юм. Энэ хүндэтэ нэрэдэ хүртэгшэдэй нэгэн Д. П. Соктоев болоно бшуу.

Дэмбэрэл ахай тэрэ үдэр колхозой конторо, гараждашье ошоодүй, Аршаанай автобусто hуугаад, үдын эдеэн багта Слюдянка ерэлсээ бэлэй. Нэгэ хашаа соо ороходонь, хараха таhаггүй болотороо задаршаhан автобус нюдэндэнь hөөл зохидоор харагдахадал гэбэ. Ушарынь гэхэдэ, нэгэ предприяти тэрэ автобусоо голодоhондо гаргаад, хэрэгсээхэеэ болиhон байгаа.

Дэмбэрэл ахай бүхы зүйлнүүдыень шалгажа үзөөд, Дымбрыл Сандановичые дуудаба.

Бүхы юумэн Дэмбэрэл ахайhaa дулдыдаха байгаа. Хэрбээ арсаа hаань, голодоhондо хаягдаhан автобусыень орхёод, гэдэргээшье харангүй бусаха баатай байгаа бшуу. Сэхыень хэлэхэдэ, Дэмбэрэл ахай энээхэн автобусhoo болохо юумые, бүришье өөдэгүйхэн машина «амидыруулhан» байха. Тиимэhээ отделенние эрхилэгшэ уран дарханда бүхы сэдьхэлhээ найдаа ха юм. Найданшьегүй яахаб даа. Юуб гэхэдэ, Дэмбэрэл ахай олоной хэрэгтэ бүхы сэдьхэлээрээ оролсожо, тон шухала, хэрэгтэй гэжэ hанаhан юумыень (трактор гү, али машина гү — хамаагүй) гам наринаар бүтээгээд, одоол заводhoo гараhан шэнги болгожорхидог шуу. Тиихэдэ энэ автобусой колхоздонь тон хэрэгтэй байhыень hайса мэдэнэ.

Һургуулиин үхибүүдые юугээр зөөхэб? Таhархайда эхин классуудай hургуули бии. Дунда hургуулинь долоон модоной газарта оршодог Толтойдо байдаг. Үглөө бүри тиишэ ябагаар ошохонь нилээд хүшэр ааб даа. Заримдаа үбэлэй хүйтэн шангараад, хамар, хасараа боожо ябаха баатай болодог. Эдэ бүгэдые Дэмбэрэл ахай hайн мэдэнэ. Теэд ганса hургуулиин үхибүүдые зөөхэ гэжэ гү? Шэрэхэ, зөөхэ юумэн яhала бии ха юм. Энээн тухайда ходо сэдьхэлээ зобожо ябаhан эрхилэгшэ ган сата баясаад, уран дарханай ойро гүйн шахуу ерэбэ.

— Нэгэ юумэн болгохо бэшэ гүбди даа. Гансал нилээд удаан носолдохо хэрэгтэй. Туhалжа байха хоёр-гурбан хүшние үгэлсэнэ бэзэт, — гэжэ хэлэхэдэнь, эрхилэгшэ Дэмбэрэл ахайн баруун гарые шангаар баряа hэн.

Тиигээд лэ hара хахад шахуу уран дархан тэрэ автобустой носолдожо, үе үеэрнь таарууланж суглуулжа, олонхи детальнуудыень өөрөө тошылдон байжа хээд, одоо урданайнь түхэлдэ оруулжа шадаа бэлэй. Зүгөөр энэ хэрэг тиимэ ульгамханаар бүтээгүй hааб даа.

— Дэмбэрэл ахайн заhаагүй техникэ гэжэ байдаггүй. Һэегүй задаршаhан, голодоhондо хаягдаха туйлдаа хүрэhэн трактор, машина гэхэ мэтые заhажархихадань баясахаш даа. Үнинэй механизатор мүнөө бидэнтэй хамта техникэ заhалсана. Залуушуулые дүй дүршэлдөө hургажа, ямаршье орёо деталь тошылдохо шадалтай болгоно. Зүгөөр тэрэнние х хүдэлхыень баадхадаггүй. Урагшаа hа хүн ажалгүй hуужа шададаггүй ха — гэжэ СССР-эй Верховно Советэй д Дагба Онгорович Малзуров намда хөөр

Тон зүб даа. Дэмбэрэл Пилаевич п гараhаншье hаа, ажалгүй hуужа шада Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ д үедэ, үшөө баруунай фронт дээрэ дайла ябахадаа, Ленинэй партиин гэшүүндэ а алуурша дээрмэшэдые бүришье эршэт сохилсожо, илалтын үдэрые дүтэлүүлэ байха. Зүгөөр Дэмбэрэл ахай энэ хайдаа балай хөөрэдэггүй. Дайнай hүү хүшэр жэлнүүдтэ ото механизатораар лөө. Колхоздо hэн элдэб янзы тор, комбайн бо садшье техники дан хазаарлаад, механизатор дамжуулан hэн. Бэеэрээ хуушан трактор газар хахалха.

Дэмбэрэл ахай ганса ажалаа хар даггүй. Ниитын ажалда эдэбхитэйгээр далсадаг. Нютагайнь залуушуул конц да бэлдэхэ болоходоо, уран дархание уридаг заншалтай. Ушар юуб гэхэдэ, арадай урданай дуунуудые хайшан гэж лахыень hургадаг, аялга хухалгыень үгэдэг юм. Партийна суглаанай болохо туhатай дурадхал оруулдаг, нютагай тэд тэрээнтэй саг үргэлжэ зүбшэлсэдэг, гаал заабариень шагнажа абадаг гэж

Тиигээд лэ үдэр үнгэрөө hааб даа. рэл ахай үдэшэ оройшог гаражhаа ерэб тээ орохотойнь сасуу нютагайнь үхибү хасалдан ороод, hургуулидаа автобусоо хо, ерэхэ аргатай болгоhондонь hургу дирекциин, мүн өөhэдынгөө үмэнэhөө баясхалан хүргэбэ.

— Амиды мэндэ ябаhан сагтамни тобустнай ямаршьегүй hайн ябаха. И эрхим hайнаар hурыт даа, үхибүүдни, жэ Дэмбэрэл ахай урин дарууханаар хилэн хэлээ бэлэй.

Үбгэн дарханай юрөөлhөө hайхан байха аал, үгы хаш даа. Хоёр дахин М да ошоhон, арадай ажахын туйлалты ставкын бронзо медальда хоёр дахин hэн түрүү механизатор, ёhотой коммун хүсэл эрмэлзэл хододоо hайхан байдаг

М. ОСОДО
манай

Түнхэнэй аймаг.

Николай Дамдинов

Доржо Банзаров

Гурбан үйлэтэй, зургаан үзэгдэлтэй түүхэтэ драма

Хоёрдохи үйлэ*)

Гурбадахи үзэгдэл

1854 оной зун. Буряадай тала... Наратай халуун үдэр. Саа... шало набтар нюргатай хадануд ...эзэтэжэ харагдана. Оролдо... ...й шадамар гараар бодхоһон ...ы гэрэй наада тээхи һарабшын ...ртэ, ногоон дээрэ хубсар дэл... ...эд. Солиндой хүгшэн гутал ...ажа һууна. Сэхэ урдань зууха ...улаан сог дүлэтэнэ, гурбан дү... ...лууи дээрэ — тогоон. Ба... ...талада Банзар үбгэн табха... ...үхэрэн тайрадаһан модон ...э һуугаад, тамхи татана. Дэ... ...үбгэн тээ саана забилжа һуун... ...сай һороно. Тэрэнэй урда ...архан шэрээ дээрэ хоол будаа ...тай).

...АНЗАР. (Гаһаяа гуталайнгаа ...оорто тоншожо). Тэрэ гэһээр ...р дүрбэн жэл үнгэрөө. Бай... ...далайн наада эрьедэ хүбүүгээ ...жа абаад, Хамар-Дабаанай ...дээгүүр зурышоо һэм. Хяаг... ...наймаашадай ута унжагай ...гаар бэшэ, сэхэ сэхэ отолоод ...аабзаб даа. Нара орожо бай... ...энэ Солиндой арбан табан ...харагүй хүбүүгээ тэбэрижэ ...оо бэлэйл даа.

...ОЛИНДОЙ. Шубуунай үдэ ...һоо хүнгэнөөр намайгаа үр... ...гэртээ ороо юм. Арбан та... ...нэл үбэл, зунгүй баруун тээ... ...һарабшалжа ябааб. Наранай ...о зүг тээшэ мордоһон хүбүү... ...үгыл аад үгы бэлэй. Хэды... ...шье, энэ дэлхэйдэмнай эрье... ...наран тэхэрихэ хүбүүн хоёр ...бии юм байгаа.

...ЭЛЭГ. Эрдэмтэ Банзаров ню... ...а бууба гэһэн мэдээн Зэдэ, Сэ... ...р зэдэлшоо һэн. Генерал... ...натор өөрөө эрдэм бэлигыень ..., француз хэлэн дээрэ хөө... ...гэжэ дуулаһан байхабди.

...АНЗАР. Тиихэдэ Доржо зуу... ...а Эрхүүдэ тогтожо, албан ...алдаа ороһон хойноо ерээ. ... амараашьегүй һэн даа... ...дэнь генерал-губернатор Му... ...втойгоо ябахадаа, халта дай... ...гараа гээшэ бээ. Гурбадахяа ...мүнөө ерэжэ, оройдоол арбаад ...од байна.

...ОЛИНДОЙ. Эрхүү хото гэдэ... ...хүндэ хүшэр газар ёһотой ...Тала нютагаа ерэжэ, дүүрэн ...өөрэ амилханышье хэды гээ...

...ЭЛЭГ. (Хоолойгоо бага бол... ...Манайнши эндэхи тайшаа ...нууд, атамантай, хамбатай... ...ултадаа ахай ноён Банзаров ...эд, һахы һалаг гүйлдэшэдэг

...АНЗАР. Ши, Дэлэг, сайгаа, ...ал уу. Хүбүүн ерэхэ болоо ...ой. Ямар гомдол барихам гээ ...ши...

...ЭЛЭГ. Үндэр ноёндо орохын ...оо үүдэндэхи нохойдонь мүр... ...ушар гарадаг юм гэшэ. Ха... ...Банзар, шамтайгаа үүри та... ...байһан дээрэһээ бишни имэ... ...гаа һороно).

...ОЛИНДОЙ. Хүнэй һанаан ...саашаа: түрүүн амидыдаа хү... ...о хараһайб гэдэг һэм, харин ...амидыдаа бэриеэ хараһайб ... болооб.

...АНЗАР. Юугээ дуугарнабши. ... хүбүүдшни үнн заяанай ...ууд болонхой, ашануудаа ха... ...хүн бэшэ гүш?

...ОЛИНДОЙ. Доржынгоо һам... ...тухай хэлэжэ һуухыем дуула... ...аалши?

...ЭЛЭГ. Гурбан хүбүүд гээшэ... ...юун бэ? Доржын дээдэ тээ ...эн хүбүүн бэшэ һэн гү? (Бан... ...). Гарай табан хурган шэнги ...удтэй хүмбн гэдэг бэлэйлши.

...АНЗАР. Лама болоһон Сун... ...ай Хүлэн нуурай дасанда на... ...раа. Цэдэбнай мүнөө Дабхар... ...удалтай, Бадма — Дэрэстэй... ...дэн миниингээ жэшээгээр ...албанда, хилэ дээрэ. Солин... ...ндо хоёр Үшөөтэдөө яһаа ха... ...а зон бэшэ гүбди даа.

...ОЛИНДОЙ. Одхон хүбүүн ...ынгоо абаашаа һаа, Дээдэ ...Эрхүүшье ябалсахаар бай...

...АНЗАР. Бил эндэһээ хобхор... ...б. Дуратай һаа, хүбүүн ...о ерээд, маанадтайгаа бай...

...ЭЛЭГ. Оһоо. харагтылши ...арай тумархахые! Сухалдаад ...ахай ноён хүбүүгээ ташуу... ...буулгажа бү байгаарай.

...АНЗАР. (Энеэбхилжэ). Мүнөө ...үгы ёһотойб. Харин урдань нэ... ...тиимэ юумэн байхадаал бай... ...һэн хаш.

...ОЛИНДОЙ. Орхил даа, хөөрэ... ...шни зурхэм үбдэшэдэг.

...АНЗАР. Өөрөө Доржо мүнөө ...эдээ, зүб тиигээ һэнши гэжэ ... Доржоёо... ташуураараа ...ажаркиһан хүмби!

...ЭЛЭГ. Яахадань?

...АНЗАР. Хяагтада тиихэдэ һая ...эн һургуулида арбан нэгэ... ...Доржоёо абаашажа үгөө хүм. ... булангыень ташоулаад, ...атайнь хөөрэлдөөд, хүбүүгээ ...н һураарай гэжэ юрөөгөөд га... ...ошсобоб. Мориндоо һуугаад, ...ан саашаа ябатарам, уй ...болоһон Доржо хойноһоомни ...ябана. «Ягаабши?» — ...рээ харихам, эндэ байхагүйб» ...днь ташуураараа гулыень ...шабхуурдажархёод, гэдэр... ...харангүй гүйлгэһэн байгааб.

...ЛИНДОЙ. Сэдьхэлгүй ами... ...Баһаһан жаахан хүбүүемни... ...сага аршана).

...АНЗАР. Би нэгэ ухаантайгаар ...урдаа хүн бээб даа. Хөөрхэй ...ани гэжэ уйлажа, бархиржа ...һаяни, ном тархиндань оро... ...эн гү? Үгы. Гансал гэрээ һа... ...һууха һэн.

*) Үргэлжэлэл. Эхиниинь газеты... ...ваарийн 25-най номерто).

ДЭЛЭГ. Зүйтэй даа, зүйтэй! Бултал эсэгынгээ таһамада хүртэжэ, эхэ болоһон зон гээшэбди. Эрдэмтэ Банзаровшье энээнние зайсаагүй гэжэ һанахада, һонин шэнги. (Харгы тээшэ харажархёод). Тээ тэрэ тооһо бурьюулдагнай юун гээшэб? Мори тэргээр...

БАНЗАР. (Үндыжэ хараад). Зай, Солиндой, бодо. Хүбүүмнай ерэбэ! Хажуудань... хэн хаб даа?

(Солиндой гуталаа орхижо, һард һууриһаа бодоно, баяртайгаар энеэбхилнэ. Дэлэг баһа харайжа бодоод, саашаа хорохоёо забдана, Банзар хамсыһаань татажа байлгана. Доржо Банзаров баруун гартаа харгын тэбхэрхэн хайрсагтай, хойноо Эржэн-Дарине дахуулан-хай орожо ерэнэ. Банзаров албанайнгаа вицмундираар, Эржэн-Дари — нимгэхэн тэрлигээр. Банзаров хайрсагаа хажуу тээхэнэ табина).

БАНЗАРОВ (Эржэн-Дарида) Ерэ, ерэ наашаа, эндэ айха юумэшни үгы. Энэшни минии аба эжы хоёр гэшэ... (Дэлэг тээшэ асуунгяар харана).

ДЭЛЭГ. Би... танай эсэгэтэй танил байһан хадаа... хүрэжэ ерээд... (Оло дахин доро дохино).

БАНЗАРОВ. Ойлгосотой, хөөрэлдэхэбди. (Энгэрэйнгээ шагта тайлана). Халуун гээшэнь! Хүнһөө байха морид зобоно, урагшаа ябажа үгэхэ юумэ бэшэ!

БАНЗАР. Кузьма хасагшни яаһан бэ?

БАНЗАРОВ. Кузьма Зэдын эрьедэ. Ород хүн загаһархуу гэжэ тэрэмни загаһаа сонгоожо һууна, буряад бинь бүхэлээр шапаһан мяхандаа ниишээ дугшуулааб. (Эржэн-Дари тээшэ хараад). Гансаараа бэшэб... Эжы, эдеэн бэлэн гү? Гаргажа табижа байгыш, үлдэшооб! (Гэртэ ороно).

(Эржэн-Дари доошоо хараад, абяагүй байна. Солиндой эдеэ асаржа табиха зуураа, басагые тойрожо байжа үлэ мэдэг шарайшална. Басаган буруу харана).

ДЭЛЭГ. (Банзарые нюдаржа). Ахай ноён Банзаровнай алдангүй буудадаг байба алтай?

БАНЗАР. Доржо гү? Багадань номо годлёор харбуулжа һургаһан хүм. Мүнөө пистолетдэ ехэ мэргэн хэбэртэй агша.

ДЭЛЭГ. (Уршагад гэжэ). Аа, шамда хэлэ, боли... (Солиндойдо). Гартатнай туһа, хүлдэтнай нэмэри бии болобо бэшэ гү, Солиндой-абгай?

СОЛИНДОЙ. Хари даа, бил арсахагүй байнаб. (Үшөө нэгэ шэрээ саанаһаа асаржа, дээрэнь табагтай мяха, гүсэтэй архи табижа ябаха зуураа). ...Гансал... дан гэнтэ... игэжэ... Али хэниинь байгаа юм? (Эржэн-Дарин хажууда ошожо). Иимэ зулгыхан, ямар голой, хэнэй басагамши даа, му хамни?

(Эржэн-Дари абяа гаранагүй).

БАНЗАР. Нэрэшни хэн бэ? Хэлэ даа, басагамни...

ЭРЖЭН-ДАРИ. Эржэн-Дари...

ДЭЛЭГ. Хэдытэйбибди даа, Эржэн-Дари?

ЭРЖЭН-ДАРИ. Арбан наймаатайб...

ДЭЛЭГ. Зай, Солиндой, ихэдэшье...

СОЛИНДОЙ. Эржэн-Дарихан, хэлэ даа, зүү: манай Доржотой... хаана иигэжэ... уулзаа зомта?

ЭРЖЭН-ДАРИ. Би... би... харшалуулжа, баһуулжа ябаһан үншэн басагамби... (Уйлана).

СОЛИНДОЙ. Барһан даа! Үншэн хэнзэдэ амитан яахадаа шэрүүн байдаг гээшэб!

ЭРЖЭН-ДАРИ. Һамгамни... болэ гэжэ... хашаа... Заяандаашье һамганиинь ...болохогүйб!

СОЛИНДОЙ. (Гэдэргээ боложо). Ай, зайлуул! Юугээ энэмни хэлэжэ оробоб!

ДЭЛЭГ (Банзарта). Хүбүүншни амбан ноёдой абари заншалай мууень абажа эхилээ бэшэ аабза? Ажаглаагүй һэн гүш?

БАНЗАР. Бү дуугара, юун тиимэ юумэн байха һэм! (Эржэн-Дарида). Басаган, ягаа гэнэбши, хүн шэнгеэр хэлэл даа...

(Гэрһээ Банзаров буряад торгон тэрлиг үмдэнхэй гаража ерэнэ).

БАНЗАРОВ. Яахадаа булта һаднагууд шэнги хүдэлхөө болёод зогсобобта? Һуугыт. (Дэлэгтэ). Та намда ямар хэрэгтэйгээ хөөрэхэт. Гомдол байгаа юм ааб даа?

ДЭЛЭГ. Тон зүб, ахай ноён Банзаров! (Оло дахин дохисогооно). Танайл үндэр хайрада найдажа...

БАНЗАРОВ. Та... энээнээ орхигты. Һуугты, хоол барилсагты.

ДЭЛЭГ. Һаяхан сай уугаад байгаа һэм. Танай хэлэһэн хада... хото бага юм — хони багтааха гэжэ оньһон үгын ёһоор...

(Хубсар шэрдэгүүд табигдажа, булта буряадаар забилан һуужа эхилнэд, Солиндой Эржэн-Дари хоёр хүл дээрээ байһаар үлэнэд).

БАНЗАРОВ. Эжы, Эржэн-Дари, ниишээ һуугыт.

(Тэдэ хоёрынь бэе бэеэ гэтэлсэһээр, һууриня олонод. Эрэшүүл архи нэжээдые ууна, булта эдеэлжэ захалнад).

БАНЗАР. (Хоолойгоо заһасагаажа). Хүбүүн, шимни үншэн тажаа уладые хаажа харшалжа ябанагүй бээзэш?

БАНЗАРОВ. Зэмэгүйе аршалха гэжэ үнэн сэдьхэлһээ оролдогшоб. Түсхай даабаринуудай гэдэгнай хулгай мэхэ, албан хойрог ябадал хэһээхэ зорилготой. Бэлэн хэрэг бэшэ байгаа. Юундэ иигэжэ асуубаш?

БАНЗАР. Үгы даа, бидэ эндэ... хоорондоо...

СОЛИНДОЙ. Хэниинь-юуниинь хүсөөрөө һамга абахаа һанаа гэнэбтээ?

БАНЗАРОВ. (Дахин уйлахаа бэлдэжэ байһан Эржэн-Дарине хараад). Аа, Эржэн-Дари тухай хэлэнэ гүт? Баян Содбын зэрлиг аашэ... Сэлэнгын Дүүмэ соо һуужа һуутарам, үзэлэй шанга энеэл дээн, хүхеэн болобо гээшэ. «Юун бэ?» — «Баян Содбо баһа нэгэ һамга абахань ха, дүрбэдэхи һамганиинь болохо» гэлдэнэ. Саашань һонирхоһомни. Борьёогой талада хони манажа ябаһан үншэн басаган Эржэн-Дарине, тэрэ хүн хүсөөрөө могиндоо ашажа, гэртээ асарһан байгаа.

СОЛИНДОЙ. Ай, бурхан Арьяа Баала!

ДЭЛЭГ. Тиимэл үбгэн юм гэлсэгшэ!

БАНЗАР. Наһаниинь ябад гэһэн хүн бэшэ аал? Жараадтай болоһон байха...

ДЭЛЭГ. Үбгэрхэ бүреэ хүмхаарна хаш...

БАНЗАРОВ. Дүүмэһээ хүнүүдые абаад, баян Содбыдо гүйлгэжэ ерээб. Үрдижэл ерэһэн байгааб. Эржэн-Дарине Дээдэ-Үдэ абаашахамни. Һаяар тиишэ орохо хэрэгтэй һэмби.

СОЛИНДОЙ. Яахадань Дээдэ-Үдэ гээбши? Манай эндэ юугээрээ мууб? Үлүү хэлэжэ ябаһанаа мэдээд, үгөө таһална).

БАНЗАРОВ. Тэндэ минии танил ород айл бии юм. Һургуулитай, зөөлэн налархай зон. Тэдээндэ гэртэнь туһамарша басаган хэрэгтэй. Эржэн-Дари эгээл зохихо байха. Уншажа, бэшэжэ һурлха, хүн болохо.

ДЭЛЭГ. Зүб юумэ хэхэтнай. Эндэ энэ басаганда һайн заяан байхагүй. Нохойтой хүдэлһэн — хормойгүй, ноёнтой заргалдаһан — толгойгүй үлэгшэ даа. Тайшаа ноён баяшуулаа үмөөрхэ...

БАНЗАРОВ. Тайшаа ноёнтнай зэмэдэ оронги. Баһал нөөхи һангай мүнгэн... Юмдэлэг Ломбоцыренов Ринчин-Доржо Дымбылов хоёрой харгыгаар орохоо забдаһан ноён байгаа.

ДЭЛЭГ. Асуужа болохо гү? Манай Сэлэнгын Ломбоцыренов тайшааһаа гаргагдаашье һаа, хулисэлдэ хүртэжэ, нютагтаа үлэнэ һэн. Хорини тайшаа байһан Дымбылов мүнөө хаана агшаб?

БАНЗАРОВ. Холо. Сүлэлгэдэ. Хэрээһэтэ хаан эсэгынгээшье ар шалжа шадахагүйгөөр хулгай худал хээд, гал түймэр табяад ошсо ха юм даа.

ДЭЛЭГ. «Хүнһөө ерэһэн хатан тайш бэлэйб,
Хүргүүлэн мордохынь харалайб
саашь», — гэжэ...

БАНЗАРОВ. (Һонирхожо). Юун, юун гэнэбта?

ДЭЛЭГ. Улад зон хорон хурсэ хэлэтэй һэмнай даа.
Хүндэдөө абаһан медальтайш
бэлэйб,
Хүнхинэн унахынь дуулалайб
саашь», —
гэжэ Дымбыловые мүнөө арад зониинь ёгтолжо дуулана гэлсэгшэ.

БАНЗАРОВ. Арадай хэлэн эритэ мэсэһээ хурса гэжэ энэл даа.

ДЭЛЭГ. Хоротойхоноор зохёогдоһон даа... Теэдшье дээрэ дээрмын болоходо, доро тонуул түргэдэхэ гэжэ, манай нютагай Эрхэтэ зайһан намайе хүл мухар табяад байнал. Би өөрөө табангууд эсэгын Дэлэг гэжэ нэрэтэй хүм даа.

(Солиндой Эржэн-Дари хоёр дундаа шэбэнэлдээд бодожо. Солиндойн орхиһон гутал абаад, гаража ошонод).

БАНЗАРОВ. Эрхэтэ зайһан... Сэлэнгын тайшаагай урда хойноһь гүйдэгүүдэй нэгэн гэжэ мэдэнэм. Юу хээб тэрэтнай?

ДЭЛЭГ. Гулваада үгы, гүйраншанда байха гэжэ битнай Сэлэнгын ехэ найрта түрүүлжэ гараһан сэлмэг зээрдэ моритой байһан бэлэйлби. Эзэн хаанда бэлэг барихамнай гэжэ моринем газааһаам туужа абаашаа юм. Мүнөө өөрөө Эрхэтэ зайһан унаад гүйлгэжэ ябана. Намайе мэхэлээлта, моринем бусаагыт гэжэ мүргэхэдэм, урдаһаамни: шамдаа хадаа би хаанши гээшэб, ши мориёо намда бэлэглээш гэжэ энеэнэ. Ябаган болгоод табяал, аршалыт, ахай ноён Банзаров! Эсэгэтэйтнай үүри танил...

БАНЗАРОВ. Эсэгэ эндэ хамаатай бэшэ... (Өөртөө). Шүдхэр абаг! Ягаа дэбтэхэ садахаа болиһон амитад гээшэб! (Шэбшэжэ үзөөд). Зай, нимэ. Хоёр хоноод, Сэлэнгэ Дүүмэ ерэжэ шадаха гүш?

ДЭЛЭГ. Шадаха бэд даа, шадангүй яахабиб!

БАНЗАРОВ. Тэндэ Эрхэтэ зайһаниитнай дуудажа асаруулхаб. Моринеш үгүүлхэбди. Даагаяа һуулдэжэ бусаха байхаш. Эрхэтэ зайһанине ябагаар туужа, гэртэнь хүргэхэбди!

ДЭЛЭГ. (Гүйжэ ошоод, үбдэг дээрээ унана). Һайнта даа, наһандаа мартахагүйб! (Уйланги хоолойгоор). Хүн болоһоор түрүүшын хэе хуули засагай үмөөрэлтэ хараба гээшэб! Зариман мориһоо байтагай, һамга гэргээшье буляалгаад, һула һалагша.

БАНЗАРОВ. (Харайжа бодоод, Дэлэгые һугадан бодхооно). Яана гээшэбта, бодогты, нимэ юумэндэ сухалдадаг хүмби. Дуулана гүт, сухалдахаб!

ДЭЛЭГ. (Сэдьхэлээ долгилһондоо зориг оронхой, шэрээ дээрэ байһан гүсэһөө архи аягалжа, Банзаровай урда хуушанай заншалаар ёһолон зогсоод). Буряад арадай ганса мунгаал ёгто дуу зохёодог бэшэ, юрөөл магтаал дууладаг гээшэ. Танайшье тухай дуун бии гэжэ мэдыт! (Утаар татан дуулана).

Түүрээлтэй һайхан эдеэгээ
Түхэреэлэн һуугшадтаа
хүргэеыл.
Түрүүшын эрдэмтэ хүбүүгээ
Түрынгөө түрүүдэ һуулгаяыл.

(Доро дохижо, архитай хундагаяа Банзаровта барина).

БАНЗАРОВ. (Мүн доро дохижо, духаряаень абана, сэржэм үргээд ууна). Һайн бэлэйш, Дэлэг ахай.

Банзар аягыень абажа архи хээд, Доржодоо үгэнэ, тэрэнь Дэлэгтэ харюуень залана).

ДЭЛЭГ. (Омог дорюунаар дууһан ужаркёод). Үймар тэнэг зайһанай хараалһаа хүл бүдэрхэ, ухаатай сэсэн эрын зугааһаа дали ургаха юм байна. Энэ дэлхэйдэ буряад арадай байгаа сагта эрдэмтэ Банзаровай одо заяан мүнхэ болтогой! (Үшөө нэгэ дохёод, малгайгаа үмдэжэ, толгойгоо дээрэ үргэн гаража ошоно).

БАНЗАР. (Энеэбхилжэ). Хододоо дохисогоожо ябадаг Дэлэгни ятараа толгойгоо дээшэнь үргөөд гарашабаб!

БАНЗАРОВ. Мал бэшэ, хүн гэжэ һануулхадаа, хүнэйшни нюрган тэниинэ, борьбонь бохиихоёо болидог. Иимэ ушарнуудые яһала хараа. (Урда гаража ерээд, өөртөө). Энэ Дэлэг ахай... Доромжолго, хашалга дорошье доройтоогүй үбгэн. Хабтагай талынгаа аялга хаихинаса дуулаад, сэдьхэл зүрхыем оёорһоонь урбуулан доһолгобол!

БАНЗАР. (Хажуудань ерэжэ). Хүбүүн, эсээ һаа, гэртээ орожо амарха гүш?

БАНЗАРОВ. (Бодолгото болонгёор, өөртөө). «Түрүүшын эрдэмтэ хүбүүгээ» гэнэ... Тиимэшье байгаа һэн гэлэйб. Үнэн дээрээ, эрдэмтэ гэжэ нэрлүүлхэ эрхээ алдажа ябана бэшэ аалби? Теэд хайшан гэхэб? Энэ Дэлэгэй эхүүн гомдол, энэ Эржэн-Дарин гашуун нулимса хаража байгаад, хажуу тээ һанаа амархан һуултай гү? Магистр Васильев, магад, та шадаха һэн гүт? Үгы даа, минии орондо һаа, ташье баһа шадахагүй һэнтэ!

БАНЗАР. (Ханяасагаажа). Хүбүүн, гэртээ орожо амарха бэшэ гүш гэнэм.

БАНЗАРОВ. Аба, һанаагаа бү зобо, үрдигдэнэ бэзэ. (Өөртөө). Хэды тинбэшье, «түрүүшын эрдэмтэ хүбүүгээ» гэнэ бшуу даа. Энээниие баһал марталтагүй! (Ошожо, харгынгаа хайрсаг нээжэ, досооһонь голдогор ута, нимгэн шара саарһа гаргаад, һарабшын тулга баханада үлгөөд, урдань зогсоно). Зай, Исунке хүн тайжа! Хэды болотор намайе зобоохобши? Чингис хаанай дүү болохо Зочи-Хасарай хүбүүн байһыеш мэдэнэм. Хаан абгашни сартуулнуудые даража ерээд, хайшач гээ, ягаа гэнэбши даа?

БАНЗАР. (Дүтэлжэ ерээд, һонирхонгёор саарһыень гэтэнэ). Энэмнай ямар удхатай саарһан гээшэб?

БАНЗАРОВ. Чингисэй үеын иимэ нэгэ хүһөө шулуун олдоһон юм. Дээрээ һииләмэл бэшэгтэй. Петербургһаа гарахын урда тээ энэ нимгэн саарһан дээрэ бэшэгыень тэрэ зандань буулгажа абаһан хүмби. Академик Шмидт уншажа шадаагүй.

БАНЗАР. Уншахань тиимэ хүшэр аал? Монгол бэшэг мэдэхэ хадаал хүрөө юм бэшэ гү?

БАНЗАРОВ. Аяар зургаан зуун жэлэй саана бэшэгдэһэн юумэ бшуу, мартагдаһан үгэнүүд байха. Үшөө, үзэгүүдынь гэмтэхэө һанаһайн шулууниинь дундуураа гантаһан. Жэшээнь, энээхэн үгые монголшо Ванчиков «Онон худуруун» гэжэ уншаа. Миниихеэр, «хонгоодоруун» гэжэ уншабал зүб.

БАНЗАР. (Һанаа алдажа). Толгой ехээр зобоохо ажал хаш даа...

БАНЗАРОВ. Эрдэмтэ д'Оссоной бэшэгшээр һаа, Чингис сартуулнуудай һүүлээр Буга-Сучигай гэжэ газарта найр хурим хэһэн байха. (Саарһан дээрэ хургаяа хадхан тогтоожо). Тиихэдээ... байзалши, байзалши... хэлтэлэглэһэн энээхэн үгэмни «Буга-Сучигай» болоно бэшэ гү?

(Солиндой гартаа бэшэг баринхай орожо ерэнэ).

СОЛИНДОЙ. Эмээл моритой сэрэгэй хүн «ноён Банзаровта» гэһэн үгэтэйгөөр үшөө үглөөгүүр үгөөд үнгэрһэн юм, огто мартаад байгааб.

БАНЗАР. Бишье баһа, тэнэг тархи!

БАНЗАРОВ. (Бэшэгыень абажа). Аа, Дормидонт Силычһээ! (Задалжа уншана). «Хүндэтэ государь... изагуур ехэтэ генерал-губернатор Амар ошохынгоо урда тээ... танда захихадаа... нютагай хүндэтэй баяшуулые... тайшаа ноёдые... дэмы... хаана, хэндэ алба хэдэгээ ходо һанажа... титулярна советник болгоһон айһыень мартангүй...» (Бэшэгээ саашань табижа, эсэнгеэр, гашуунаар энеэнэ). Уйдхартайл байна даа! Энэ Дормидонтнуудай дунда өөрөө Дормидонт болошоогүй һаа һайн бэлэй!

БАНЗАР. Юун болооб, хэлэжэ үгыш бидэндээ.

СОЛИНДОЙ. Баһа ямар бэшэгээ уншабабши?

БАНЗАРОВ. Хулгай худал хэһэн тайшаа ноёдые дан үсэдөөр бү мушхэ, эдэшни хаанаймнай бата тулгануул гээшэ гээл ааб даа. Ингээд лэ ерэхэдэнь, хамаг урмамнай таһаршадаг юм даа!

БАНЗАР. Хүбүүмнай, болгоомжотойхон ябажа үзыш даа. Тушаалшни үндэр байна, үгэшни огсом, занишни эрид...

БАНЗАРОВ. Баяд, ноёдой талыз байһан засагай урда үгытэй ядууе үмөөрхэ — дуухаараа шулуун хана сохиһонтой адли... Эжы, архи бии һаань, хэжэ үгэлши даа. Аргам һалаа.

СОЛИНДОЙ. (Архи асаржа үгэхэ зуураа). Шамдаа зунай гутал уллажа байгаа һэм. Эржэн-Дари гээшэмнай эрхы хурганда эрдэмтэй басаган гэжэ ойлгобоб. Иимэрхүү бэри олдоо һаа, намда һөөл таараха һэн хаш.

БАНЗАРОВ. Бэри тухай хожом, зай гү? (Архитай хундагаяа дээшэнь үргэнэ). Эрхын шэнээн ябахадам, эжымни намайгаа үргөөш. Ахир жаахан ябахадам, абамни үргөөш. Хамаг наһаяа ном эрдэмэй хойноһоо намнажа, газаатнай гадаһашье шаажа үгөөгүй ябаһандам... хүлисөөрэйгты... Саарһан дээрэ гараанье табиша шадахагүй зандаа үлэһэн хайрата аханууднм хүлисүүжэг... (Уйлаганаһан хоолойгоор хэлэжэ дүүргэөд, духаряагаа уужархина).

СОЛИНДОЙ. Шамайгаа харахадаа жаргажа һуудаг бидэндэ юу хэлэнэ гээшэбши?

БАНЗАР. Бидэндэшни ехэ юун хэрэгтэйб даа? Шимнайл һайн яба.

БАНЗАРОВ. Үсэгэлдэр Николай Александрович Бестужевта ороһомни, Галуута нуурай эрьеэр хэды хоногоор ябашаһан байгаа. Тэрэл хүнтэй ниишэ ерэхэдээ хөөрэлдэжэ, сэдьхэлээ тэниидэг һэмби... (Нюдөө дээгүүр хаймадан хаража). Минии эрхим нүхэд, тюрк, араб хэлэмэршэд Савельев, Григорьев, хаанабта? Монгол-хальмаг хэлэ бэшэгэй дүрим зохёогшо, ород обогтой буряад Бобровниковни, али зүгтэ гээшэбши?

(Эржэн-Дари гартаа шэнэхэн хоёр гутал бариад ерэнэ).

ЭРЖЭН-ДАРИ. Ахай ноён, гуталтнай бэлэн болоо. (Гуталнуудаа һарбайна).

БАНЗАРОВ. (Эржэн-Дари тээшэ эрьежэ, гуталаа абаха зуураа, гайхангяар сухаряад абана). Үгы, энэ... Эржэн-Даримнай хэдыдээ нимэ һайхан болоодхибош?

СОЛИНДОЙ. Ойлгоногүй гээшэ аалши? Содбын хаалганда уйлажа шарайгаа гутаһанаа, мүнөө сэлмээ, хуушан түхэлдөө ороо ха юм даа.

БАНЗАРОВ. Үгы, нээрээ, Эржэн-Дари, шимнай хулуужа абаашалтай басаган байналши! Баян Содбодо сухалдаһандаа, шамайгаа хүсэд шарайшалаашьегүй ябаалби.

СОЛИНДОЙ. (Өөртөө). Бурхан заяаг, мүнөө нюдэншни нээрэжэ, хүсэд шарайшалба гүш, али үгы гү? (Банзарта). Ши юугээ эндэ баханашэнги газартаа зогдоод байгаабши? Алга ажалаа мартаа гүш? Ябая. (Банзараа дахуулаад гаража ошоно).

ЭРЖЭН-ДАРИ. Хирээ һабартай Содбоһоо яажа абарагдаһанаа һанаад, гуталыетнай дүүргэһэнээ мэдэнгүй уллабаб.

БАНЗАРОВ. Ягаа һаймши даа, Эржэн-Дарихан! Сэбэр зулгы шарай гэдэг хэдышье гоё. Теэд хажуудань үшөө уран гар гээшэмнай баһал һайхан байна бшуу! (Гарыень абажа эльбэнэ). Хүдэлмэриин амта эртээнһээ үзэһэн гар байна.

ЭРЖЭН-ДАРИ. Намда адляар ядарал зоболон соогуур оймоһон хүн үсөөн ёһотой...

БАНЗАРОВ. (Гуталнуудаа һайхашаажа). Үмдөөд үзэхэ болоолди даа. (Һуугаад, сабхияа тайлажа, гуталаа үмдэхэ гээд, хүлдөө углажа ядана).

ЭРЖЭН-ДАРИ. (Хүлэйнь хажууда сомсойжо һуугаад, энеэнэ). Буряад гуталдаа дүй дүрэгүй болоо бэшэ аабзат? Бү угзарагты, игээд... (Гуталыень үмдүүлэлсээд, бодохо гэжэ ябатараа, гэнтэ хүлыень тэбэреэд, үбдэг дээрээ һуушана).

БАНЗАРОВ. Эржэн-Дарихан, ягаабши? (Толгойень зөөлэнөөр эльбэнэ).

ЭРЖЭН-ДАРИ. Зүүдэлжэ байһанаа һэришүүжэб гэжэ айнаб. Дээдэ-Үдэ намайе абаашаха гэнэт. Тэндэ намдатнай гэнтэ муу юумэн болохогүй юм бээз?

БАНЗАРОВ. Эй даа, барһамни! Энээхэн хара нюдөө уйдхарай ма наар бүрхөөһөнэй хэрэггүй. Минии амиды сагта юунһээшье бү ай! (Бодоно). Эржэн-Дарида гараа һарбайн бодхооно).

ЭРЖЭН-ДАРИ. Багадаа шагнаһан үльгэрөө һананам. Харанхы шороной оёорһоо үншэн басагые сүлөөлжэ гаргаһан эрэ мэргэн хүбүүн тухай. Та намда тэрэ хүбүүн мэтээр һанагдана...

БАНЗАРОВ. Һайхан сэбэр һанаатанай зохёоһон үльгэр ёһотой даа! (Мүр дээрэнь гараа табяад, энэрхыгээр шарайшалжа байтараа, эжэлүүдгүйгөөр хам тэбэринэ).

Хүшэгэ.

Дүрбэдэхи үзэгдэл

(Үдэшэ боложо байна. Банзартанай газаа, баһал тэрэ һарабша доро. Шэрээгэй саана, зузаан талбаг дээрэ — хамба-лама Чойван-Еши Жамсуев һандайланхай, гартаа эрхи татан гүйлгэнэ. Доржо Банзаров сагаан самса, хара үмдэ үмдэһэн, хүлдөө зунай буряад гуталтай, хажуу тээхэнэ, гартаа ном баринхай, һүүлшын хуудаһадые һэхэнэ).

ХАМБА-ЛАМА. Иимэ дэбтэрэй дасандамни олдоходо, магад, танда хэрэгтэй юм аа гү гэжэ асараа һэм.

БАНЗАРОВ. Сагаан-Сэсэнэй ном халта уншаһан хүн байгаа ха, тиихэдэ «Алтан Тобшоһоо» абаһан газарнууд олон. Өөрын, бэеэ даанхи шанар үгышэг лэ дэбтэр хэбэртэй. (Хамба-ламада тэрэ дэбтэрээ бусаана).

ХАМБА-ЛАМА. (Дэбтэрээ абажа үбэртэлөөд). Тиимэ хадаа тиимэ юм бэзэ, хайшан гэхэб. Зай, нөөхи Заяа-хамбын Түбэд орон аяншалһан тухай номоо оршуулба гүт? «Алтан Тобшотнай» яажа байгшаб?

БАНЗАРОВ. «Алтан Тобшо» соо шүлэгүүд олон аад, ород болгохонь хүндэ байшоо. Заяа-хамба үни оршуулагданхай. Зүгээр, мүнөө намайе Заяа-хамбын ябадал огто һонирхуулнагүй.

ХАМБА-ЛАМА. Яахадаа, ноён Банзаров? Буддын шажанние эрдэмтэ нюдөөр хараха гэбэлтнай...

БАНЗАРОВ. Нэгэдэхеэр, минии танил Васильев буддын шажан тухай зузаахан боти зохёол болдонхой, баруулжаа бусана һэн. Зэргээшэнэймнай юун хэрэг бэ? Хоёрдохёор... (Бодолгото болоно).

ХАМБА-ЛАМА. Хоёрдохёор юун бэ?

БАНЗАРОВ. Дэлюун Болдог Онон мүрэнэй али багтань байгаа хаб? Баргуужан Түхүүм мүнөөнэй Баргажан хоёр ямар холбоотойб? Тиихэдэ энэ манай хамаг табангууд, урианхан, хонгоодорнуудай эртын түүхэ, тэдэнэй Буряадта нүүжэ ерэлгэн — хуу минии тайлбарилан бэшэхэ асуудалнууд. Харин та — шажан тухай...

ХАМБА-ЛАМА. Байза, юрэдөө... шажан гэхэһээ... ноён Банзаров!

БАНЗАРОВ. Юун бэ?

ХАМБА-ЛАМА. Архиепископ Нил гэжэ хүн Эрхүүдэмнай һуудаг гээшэ. Тамни тэрээнтэй дүтэ оролсожо байна үгы бээзэт?

БАНЗАРОВ. Энэ танда ямар хамаатайб?

ХАМБА-ЛАМА. Сэхэ хамаатай. Буряадай эгээн эрдэмтэ хүбүүе хэрээһэтэ гарайнгаа ухаал доро асаржа шадаа һаа, тэрэшни Зүүн Сибирьтэ эдиһэн ууһанаа нэгэн доро харюулхал.

БАНЗАРОВ. Юун дээрэһээ абажа, энээниие намда хэлэнэбта. Ойлгоногүйлби.

ХАМБА-ЛАМА. Мэнэ һаяхан өөрынгөө шажан тараагшадай нэгэниие огто һонирхоногүйб гэхэдэтнай гайхашабалби. Яһа уһааарашье шара шажанай хүн гээшэлтэ.

БАНЗАРОВ. Бурхан багшада шүтэдэг буряадай бүлэдэ түрөө хүн бэзэб. Энээнһээ боложо намайе шара шажанда шүтэдэг гэжэ һаналтагүй.

ХАМБА-ЛАМА. Сээртэй юумэ бү хэлыт, ноён Банзаров! Хойто түрэл гэжэ байхал. Үхэр толгойто Эрлиг хаан тухай бү мартаял. Тэрэмнайл мүнхэ бшуу даа.

БАНЗАРОВ. Намдатнай гансахан хойто түрэл гэжэ байха: минии бэшэһэн номууд. Мүнхэ юумэн гэбэл, хүнэй хэһэн хэрэг, оюун ухаан хоёр мүнхэ.

ХАМБА-ЛАМА. Эбиргээлтэ ехэ ээн дээдэ бурхамчай...

БАНЗАРОВ. Бурхан гэхэ бололтнай, манай Лобачевскиин хэлэдэгээр, байгаалиин ёһото хаан бурханиинь — хүн гээшэ ааб даа! Хүлисөөрэйгты, хүндэтэ хамба-лама, битнай ондоо бурханние мэдэхэгүйб.

ХАМБА-ЛАМА. (Энеэжэ). Зай, хүрөө, хүрөө. Энэ асуудалаар таагаха хоёр бэшэ байнабди. Тиинхаар тандаа нэгэ һэргылэмжэ хэлэһүү. Һаяхан Дүүмэ соо хэһэн мүшхэбэритнай үргэ зугаа болоно хэбэртэй. Галаар наадажа байһанаа мэдыт. Огсомтнай ехэдэнэ. Үшөө жара хүрэһэн Содбо баяниие хараагаа, сохёо гэһэншүү үгэ тарана хаш...

БАНЗАРОВ. Тиигээ ёһотой. Үнэн нюураараа тулаха хүсэгүй амитадшни худал үгэ тараажа тэмсэдэг байна.

ХАМБА ЛАМА. (Һууриһаа бодожо). Битнай дасан тээшээ дугшуулхамни. Эндэхинээрээ дан үсэд бү байгты. Муравьевтойгоо һайн хэбээрээ ябагты. Энээниие хэлэхэ гээ һэм даа. (Газаашаа оглоно). Эй, хүбүүн, мори тэргэеэ наашань зала! (Банзаровта дохижо). Зай, баяртай! Шажангаа бү мартагты. Дасан хүрэдэг һаатнай, бүришье һайн ха бэлэй. (Гаража ошоно).

БАНЗАРОВ. (Тэнгэри өөдэ шагаажа хараад). Үүлэд сугларшаба. Аадарлахаа һанаа алтай? (Харгынгаа хайрсаг сооһоо нөөхи монгол — бэшэгтэй нимгэн голдогор саарһаяа гаргажа, һарабшын тулгада үлгэнэ. Тиигээд хүбхэгэр зузаан ном хайрсагһаа гаргажа, саарһанайнгаа урда һуугаад, номоо уншажа эхилнэ).

(Солиндой Банзар хоёр ороно).

СОЛИНДОЙ. Хамба-ламамнай мордобо. Хүлэн нуур хүрэтэр хэды холо гээшэб! Хонохоёо ягаа юм бэ, үдэшэ болоол!

БАНЗАР. Өөрөө үдэшэ болохые хүлеэһэн хүниие яа гэбши. Хамба-лама Чойван-Еши Жамсуевай хонодог газар эндэһээ арбан модоной зайда һэмшүү, дуулаагүй хүн гүш?

СОЛИНДОЙ. Ай, халаг, адхамаршни, мартаалби. Хэрэггүй юумэ һануулхадаа, Банзар, ши бэрхэ аад...

БАНЗАРОВ. (Энеэжэ). Эжы, бараг бараг, туханлаа ябаһан Жамсуеваар яахамнайб. Эрхүү хото морилходоо намда ородог. Намаар Буряадта шара шажанай дэлгэрһэн тухай магтаал ном бэшүүлхэ гээд сүхэрдэг.

СОЛИНДОЙ. Ошожо үнеэдээ шоботорхомни. (Хүнэгөө гартаа абана). Ах-ха даа, хүгшэрхэ гээшэ бэлэн бэшэ. Бэритэй болобо гүб гэһэмни, тэрээхэн басагаяа һөөргэнь тээгээд, Дээдэ-Үдэ абаашахадаа яана гээшэб... (Гэмэрһээр, гаража ошоно).

БАНЗАР. Баһа нөөхиеэ нюсобо гүш? Ягаа хүниие зобооһон саарһан гээшэб!

БАНЗАРОВ. Иигэжэ харгыда хүдэлхэ хүшэрхэн даа. Хэрэгтэй номуудаа бултыень бэетэйгээ абажа ябаха бэшэш. Нэгэ бодол дээрээ дааса тогтохо арга олдохогүй. (Номоо саашань уншажа орон).

(Солиндой бултайжа харана).

СОЛИНДОЙ. Һомон шэнги эмээл моритойнууд хоёр хүн хатаргаһаар ерэбэ. Һайд ноёд хэбэртэй. Ямар хэрэгээр ябаа юм? (Үгы болоно. Банзаров ном, саарһаяа хуряажа, хайрсагтаа хэнэ).

БАНЗАР. Иимэ бүрхүү, бараан үдэшэ хэд юудынь гүйлгэнэ гээшэб? (Тайшаа Вампилов Аримпил хоёр огожо ерэнэ. Буряад торгон тэрлигүүдтэй, шүрэ дэнзээр шэмэглэһэн малгайнуудтай).

ВАМПИЛОВ. Ноён титулярна советник Банзаровта амарые айладхая.

АРИМПИЛ. Эрдэмтэ Банзаровай бэе лагшан тайбан гү?

БАНЗАРОВ. Байнаб даа, эсэгэтэйгээ хөөрэлдэжэ...

ВАМПИЛОВ. Һөө, Банзар, сайн байноо, сайн байна!

АРИМПИЛ. Ашабагадай хасаг түмэнэй табин моритын даамал байһан Борхоной Банзарта — мэндэ сайн!

БАНЗАР. (Доро дохино). Ашабагад Аримпил, амар сайн! Тайшаа ноён Вампилов, танай бэе мэндэ гү?

ВАМПИЛОВ. Оо, манай бэе ягаад орхихо һэм бэ? Сэлэнгэ мүрэн Байгал далайдаа шудхажал байха, дууһахагүй. Сэнгүү һайхан болбсоон наһан ошожол байха — дууһаха. Энээнһээ ондоо уйдхар манайда байдаггүй.

АРИМПИЛ. Үхэр малнай үдэжэ, олон болоно. Үхи хүбүүднай ургажа, ехэ болоно. Ондоо бэшэ ямар баяр нэрлэлтэйб?

БАНЗАРОВ. Яһала сэнгүү, хүхюун ябаа байнат. Атаархан харагаад үлэхэһөө бэшэ ондоо юумэ олоногүйб.

АРИМПИЛ. Сэлэнгын буряадай тайшаа ноён Вампилов, ашабагад ссогоо атаманшье бэшэ һаа, аха заха баяниинь гэгдэһэн Аримпил хоёр уулзаад, юундэ уйдахабибди. Нэгэ шэл тогоонойхие шэрээ дээрээ табяа һаатнай, бүришье хүхюун болохо һэн хабди. Хөөрэлдэхэ зугаашье олдохо байгаа.

БАНЗАР. Тогоонойхи олдонгүй яаха һэм. (Хүбүүн тээшээ асуунгяар харана).

БАНЗАРОВ. Байһанаа асаржа табихал даа, заатагүй. (Айлшад тээшээ). Гансал хөөрэлдэхэ гэхэдээ... Дүүмэ соо ехэбшэлэн хөөрэлдөө бэшэ аалди?

(Банзар гаража ошоно).

ВАМПИЛОВ. Дүүмын хөөрэлдөөн дүүрээ. Хайшаашьеб үгы болоһон юһэн зуун ерэ юһэн түхэриг ерэн юһэ мүнгые энэ үглөөгүүр Дүүмынгээ һангай хайрсаг соо асаржа хаяаб. Намайе өөрөө үбэртэлһэн шэнгеэр хүнүүд һаналжа болохо. Тэрээнгүй ябуужаб саашаа.

АРИМПИЛ. Би зэмэдэ унаһан бэшэб. Харин тэрэ Эрхэтэ зайһанай түлөө хоёр үгэ хэлэхэ гээ һэмби. Минии худа ураг болохо юм. Тэнэг амитан гэжэ һанагшаб. Хаанай нэрэ дурдажа, хүнэй мори буляаха гэжэ юун гээшэб? (Нёлбоод, өөртөө). Хаанай нэрэ дурдаагүй һаань, яахашьегүй байгаа! (Банзаровта). Би Эрхүү хотодо нэгэ һайн гэртэй байһан хүмби. Гол гудамжаһаа холо бэшэ, Першпективнэй дээрэ.

ВАМПИЛОВ. Найман сонхотой, шулуун һуури дээрэ табяатай байшан, Би орожо үзөө һэм.

АРИМПИЛ. Тэрэ гэр намда хэрэгээ болёод, яахаяашье ойлгожо ядашоод ябаналби. Зүбшөөл хэлэхэгүй гүт, ахай ноён Банзаров?

БАНЗАРОВ. Худалдаха юм гүб даа. Эрхүү хотын тургуувайнар һуга татан абана бэзэ.

АРИМПИЛ. Тургуувайнараар шье яахабиб... Эрхүүдэ байдаг хүндэ... Үгы, тандамнай гэр хэрэгтэй бэшэ аал? Өөрын хүн хадатнай, хахад сэнгээрнь, арбахорин жэл соо түлбэриинь бусаахаар үгэхэ һэмби.

БАНЗАРОВ. Байза, хүсэд ойлгоногүйб... Эрхэтэ зайһан тухай эхилжэ ябаа һэн бэшэ аалта?

АРИМПИЛ. (Шангаар энеэжэ). Аа, тиигээ һэмнайб даа! Тэрэ Эрхэтэ зайһаниие саашань мүрдэһэнэй хэрэг бии гү? Ябагаар гэртээ хүргүүлжэ яһала хэһээ.

БАНЗАРОВ. Нютагайнгаа уладай суглаан дээрэ Дэлэг үбгэнһөө хүлисэл гүйгаа һаань...

ВАМПИЛОВ. Ноён Банзаров! Хара зоной урда...

АРИМПИЛ. Үгы даа, тиимэ юумэн таарахагүй. Хара зомнай амташажа, түрүүн малгайемнай абхуулдаг болоод, һүүлдэнь толгойемнай абажа эхилхэл.

ВАМПИЛОВ. Эзэн хаанай тулганууд гээшэлди, энээниие бү мартагты! (Банзар архитай гүсэ абаад орожо ерэнэ. Булта шэрээгэй саана һуунал. Банзар архи хүргэнэ).

БАНЗАР. Баригты, айлшад...

ВАМПИЛОВ. Би һаяхан айхабтар һонирхолтой саарһа Дүүмэ соо олооб.

АРИМПИЛ. Зээ, мэндэнүүд! Угаад хөсгэлдэхэдэ, ульгам байха бэшэ гү?

(Ууна).

БАНЗАРОВ. Шагнажа байнам.

ВАМПИЛОВ. 1835 ондо Сэлэнгын тайшаа Юмдэлэг Ломбоцыренов тэрэнэй туһалагша байһан минии ехэ аха Нендак Вампилун хоёр Казаньда дүрбэн буряад хүбүүдые һургаха тухай гүйлта бэшээ юм байна. Тэрэ золдо хүртэһэн хүбүүдэй дунда арбан гурбатайхан Доржо Банзаровай нэрэ бии...

АРИМПИЛ. Аяар Казаньда хүбүүдээ һурахыень эльгээхэеэ оролдоһон ухаатай сэсэн һайд ноёд байгаал даа!

БАНЗАРОВ. Саашань хөөрэгты. тайшаа ноён...

ВАМПИЛОВ. Саашаньшье рахатэ болохо. Тиихэ үедэ эрдэмтэ Банзаровай хуби заяан минии түрэһэн аха Нендак Вампилунай үдэн гууриһанай үзүүртэ үлгэлдэшеэд байгаа бшуу даа... (Энеэнэ).

(Үргэлжэлэлынь 4-дэхи нюурта).

БУРЯАДАЙ ТҮРҮҮШЫН ЭРДЭМТЭ Д. БАНЗАРОВАЙ ТҮРЭhӨӨР 150 ЖЭЛЭЙ ОЙЕ УГТУУЛАН

ДОРЖО БАНЗАРОВ

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь 3-дахи нюурта).

БАНЗАРОВ (энеэбхилжэ). «Ураг нарай байхадань низалхаяа яалайбиб?» — гэжэ гү?

АРИМПИЛ. Дан юу тиигэхэ hэм... Тэжээhэн буруу тэргэ бү эбдэг гэхээ hанаа юм ааб даа!

БАНЗАРОВ. Би хоёр үгэ нэмэhүү. Тэрэ бэшэгhээтнай урид манай Зэдэ, Сэлэнгээр монгол хэлэ шудалха зорилготой Казаниин эрдэмтэд Ковалевский Попов хоёр аяншалаа. Тэдэнэр лэ тайшаа Ломбоцыреновhээ буряад хүбүүдые Казань эльгээхэ тухай үгыень абаhан юм. Монголдо жэлhээ үлүү байжа, тэдэ хоёрой хэлэтэй аматай болоод бусамсаар, Казаньда монгол хэлэнэй хэлтэс нээгдээ. Удангүй бидэ эндэhээ мордоо hэмди.

АРИМПИЛ. Теэд гуйлта бэшэг хэн бэшээб?

БАНЗАРОВ. Ломбоцыренов Вампилун хоёр. Казаньhаа дохёо абахадаа, хэлсэhэн ёhоороо бэшээ. Үнэн дээрээ, ректор Лобачевскиин оролдолгоор Казаньда монгол хэлэнэй хэлтэс нээгдээ. Бидэшье тэрэнэй үүсхэлээр Казань ошохо хубида хүртөөбди. Энээниис профессор Ковалевский намда өөрөө хэлээ hэн.

ВАМПИЛОВ. Һ-Һэ! Баhал амтагүй байна лаа!

АРИМПИЛ. Тэрэ хатаhан шабааhаяа орхиё саашань! Би ингэжэ hананам. Үнгэрhэн юумэн үнгэрөө. Хүбүүн эрдэмтэй болохоёо болоо. Һураhан юумэ hураар татахагүйш. Харин тэрэ гэр тухайгаа хүсэл ойлголсоогүйбди. Ноён Банзаров! Хяраг саашаа, гурбанайнь нэгэнэй сэнгээр тандаа гэжэ үгэhүү... миинтэ гэхэдэ болохо...

(Солиндой орожо ерэнэ).

СОЛИНДОЙ. Айхабтараар тэнгэри харлаад байна. Ноёд hайдууд, гэртэ орохо байгаа бэшэ гүт? (Үгэнь харюугүй үлэнэ).

БАНЗАРОВ. Эрхэтэ зайhантай тэрэ гэр ямар холбоотойб? Энээнийе түрүүн мэдэе.

СОЛИНДОЙ (Банзарта). Эдэшни юугээ хөөрэлдэнэб?

БАНЗАР. Гэр наймаална хэбэртэй. Хүнгэн сэнгээр. Доржые аба гэнэ хаш.

СОЛИНДОЙ. Абахаяа яагаа юм? Эржэн-Даритайгаа хамтараа hаа.

АРИМПИЛ (Үбдэгөө альгадаад ябана). Аа, шулхэр абаг, мүрэнь ганса болоо! (Банзаровта). Тэрэтнай Эрхэтэ зайhанай гэр.

БАНЗАРОВ. Тухайлжа hүүгаа hэм. Намайе hайн мэдэхэгүй зон байнат. Болигты.

АРИМПИЛ. Гэрымни абаг, нэрымни намдаа үлөөт лэ гэжэ hүгэдэнэ.

ВАМПИЛОВ. Нэрэ гэжэ хэндэшье хэрэгтэй. Эрдэмтэ Банзаров, ташье заримдаа нэрэеэ гамнанагүйт. Баян Содбын hамга хэжэ абахаяа байhан басагые албан тушаалаараа айлгажа, занажа буляагаад, гэртээ асараат! Энээнинетнай хабтагай сэлэнгээрхин гайхан хэлсэжэ байна!

БАНЗАРОВ. Юу?! Эржэн-Дари тухай хэлэнэ гүт?

СОЛИНДОЙ. Ноёд hайдууд, яагаа гээшэбта? (Урагшаа угзагад гэхэдэнь, Банзар байлгана). Ингэжэ... хүниие бү хардагты!

АРИМПИЛ. Хэрэгэй гараа hаа, Содбо үбгэнтнайшье намда холын ураг байхадаа магадгүй. Эржэн-Дари...

БАНЗАРОВ. (Һүрэжэ бодоод). Эржэн-Дари... Би тэрээндэ дуратайб. Тэрэмнишье үнэн зүрхэнhөө намда дурлаhан басаган...

АРИМПИЛ. Дурлаhан! Һаа-haa-haa!

ВАМПИЛОВ. (Мүн энеэнэ). Тэрэ үншэн басаган ямар дура мэдэбэ гээшэб! Ноён Банзаров, засаг тушаалаа хэрэглэжэ, эзэрхэлгэ гаргаhанаа нимэ hайхан үгөөр шэмэглэхэ гээ гүт?

БАНЗАРОВ. Юу хэжэ таанадтай би нэгэ шэрээгэй саана... (Аягаа шангаар табижархёод, шэрээгэй саанаhаа харайжа гараад ябатараа, харгы дээрэнь угтаhан эхэсэ тэбэреэд байшана).

СОЛИНДОЙ. Хүбүүмни, аргаа ханаар...

БАНЗАРОВ (шүдөө хабиржа). Эжы... дуулаба аабзаш, эдээнэй юун гэлдэхые?

(Вампилов Арипмил хоёр баhа шэрээгэй саанаhаа бодожо, хажуушаа болонод).

ВАМПИЛОВ. (Аримпилда). Ингэжэ энээндэ hабарханаа харуулаагүйдэ болёо. Харалтууршни ерэхэ гү?

АРИМПИЛ. Дүтэлhэн байха. Нилээдхэн зориг оруулаад табяа hэм...

БАНЗАР (урагшаа гаража). Хүндэтэ айлшад, хонохо үнжэхэ hаа, гэртэ орожо хайрлыт. Үгы юм hаа...

АРИМПИЛ... тонилогты гэжэ гү?

БАНЗАР. Би наhатай хүм. Тиигэжэ хэлэнэгүйб. Зүгөөр хүнэйдэ ерээд, ингэжэ дэмы дуугаралдажа хүхихэдэтнай оймни гутана.

ВАМПИЛОВ (шүдэнэйнгөө забhараар). Харагтыл даа... өөдэрхэхыень!

АРИМПИЛ (газаашаа хаража). Ээ, энэмнайшье... Бүринхаан хадаhаа нэбтэ сохёод аадар ерэбэл!

(Банзар ошожо, тогоон дорохи галдаа түлишэ нэмэнэ, газаа шэб харанхы болоно).

СОЛИНДОЙ (Доржодо). Ямар хүнүүдэй дунда ябаhанаа, хүбүүмни, бү мартыш даа! (Хажуу тээшээ хараhан аад, гэнтэ нюдөө ехэ болгожо, шэбэнэhэн хоолойгоор). Энэ юуниинь... анахай шүдхэрынь гээшэб!

(Бултадаа Солиндойн хараhан тээшэ эрьенэ. Һарабшын зүүн талын тулга түшөөд, харанхыhаа гэрэлдэ гаража ерэнхэй, hангигар дархи оргой үмдэhэн, гартаа hорьботой хүниие обёорнод. Энэ-Харалтуур бөө. Нара буруу тойроод, hарабша доогуур ябажа эхилнэ. Вампилов Аримпил хоёр харгы гарган сухаряад үгэнэ. Банзар үбгэн өөрөөшье мэдэнгүй хажуу тээшээ болоно. Солиндой хүбүүнэйнгээ арада хороно. Харалтуур бөө Банзаровые туласа ерээд, тэрэнэй сухарихагүйдэ сухалдаhандаа, хамаг бэеэ шэшэрүүлэн тогтоно).

БАНЗАРОВ. Та хэн гээшэбта? Айлда орожо ерээд, мэндээ хэлэдэггүй хүн гүт?

(Вампилов Аримпилые түлхинэ. Аримпил Банзаровай хажууда гүйжэ ерэнэ).

АРИМПИЛ. Энэмнай Харалтуур гэжэ нэрэтэй харын ехэ боо гээшэл даа.

БАНЗАРОВ. (Аримпил тээшэ шалгангяар хараад). Энэмнай hайн айлшадаймни дахуул бэшэ аабза? (Аримпил сухаряад, hүүдэртэ ороно. Банзаров архитай гүсэ тээшэ шэглэнэ; зогсоод, өөртөө). Намайе сошоожо, hүрдөөжэ хүхихэеэ эдэмни hанаа алтай? Харуужамди! (Архи аягалаад, Харалтуур бөөдэ асаржа барина). Огторгой аадар шуургатай байна, архимнай охитой. Галда үргэжэрхигты.

ХАРАЛТУУР (бадашана). Намда духаряа хүргэхэдөө, доро дохилог ёhотой юм гэжэ дуулаагүй hэн гүш? (Һорьбоороо мүр дээрэhээнь дараад орхихо hанаатай аашалхадань, Банзаров hорьбыень толожо абана).

БАНЗАРОВ. (Аалиханаар мушхажа, hорьбыень газарта тулгуулаад). Энэ дэлхэйдэ эхэ эсэгэ хоёртоол доро дохихоб. Бэшэ тиимэ хүнүүдые мэдэнэгүйб!

(Газаа аадар шааяса адхарна хэбэртэй. Харалтуур сухалтайгаар архитай аягыень баряад, галай хажууда ошоно. Банзаров хойноhоонь ябалсана).

СОЛИНДОЙ. Хүнэгөөр адхаhан шэнгеэр аадартнай шааябал даа. Хүбүүмни, гэртээ орохомнай бэшэ гү?

ХАРАЛТУУР (галай урда ерэжэ, Банзаровай урдаhаа нэгэ хилам гээд):

Үүлэ манаар бурьялhан.
Үhээ соорхой тэнгэри,
Уhан хаадай тэнгэри!
Уута мүнгэн тэнгэри
Улаан гэрэл дугы татана,
Хүхэ мүнгэн тэнгэри
Хүхэ мүнгэн дугы татана...

(Сахилгаална. Тэнгэри няд гэнэ. Булта маани мэгзэм уншаhаар, үбдэг дээрээ hүхэрнэд. Банзаров Харалтуур бөө хоёр урда урдаhаа хараад зогсонод).

СОЛИНДОЙ (мэгдүү, айhан хоолойгоор). Доржо, хүбүүмни, хайрлыш даа! Хүхэ манхан тэнгэридээ... Эсэгэ Малаандаа... hүгэдыш! (Сахилгаална).

БАНЗАРОВ. (Бэедээ архи аягалаад, Харалтуур тээшэ энеэбхилнэ). Галда үргэхэдөө ингэжэ уншадаг бэшэ hэн гү? Бөө мүргэл тухай, юуншье hаа, ном бэшээ бэлэйлби.

Сахюур шулуун
Булад хэтэ хоёрhоо
Саралзаса Ѕнаа hэнши,
Нарууни талада ургаhан
Нарhа модонhоо түрөө
hэнши,
Улаан галай Ута-хатан!
Газар тэнгэри хоёрой
Гантажа hалаха забhарта
Дүлэ татан мүндэлөөш.
Тэнгэри туласа соробхилhон
дэлhэтэйш,
Газарые hэтэ
Гараhан шанга дулэтэйш...

(Тэнгэри түрүүнхиhээ хүсэтэйгөөр няд гэнэ. Харалтуур бөө үбдэглэжэ, тарни уншана. Ганса Банзаров, гараа тэлгээн, огторгой өөдэ шэртээд байна).

БАНЗАРОВ. Талын залинта аадар! Сахилгаалhан тэнгэриин дуун! Хүсэтэ дошхон замбуулинай хүгжэм шэнгеэр сээжэ зүрхыем дэлдэнэ! (Эрьежэ ерээд, үблэглөөд байhан хүнүүдые хаража). Хуушанай хасаг Банзар Борхоной, угайдхадаа яагаабши даа? Өөрөө намда багадамни хэлээ hэнши. Урянхан эсэгын хүнүүд тэнгэриин дуунай үедэ (өөдөө харана) лужаганажа байhан лууе hүрдөөхэ hанаатайгаар бадашан хашхардаг ёhотой юм гэжэ. Хэрбээ тиимэ урянхан отогойхидой грек яhатанай дунда ушараа hаань, тэдэнниие хурмаста эсэгынгээ урдаhаа үhөөрхэн бодоhон титан бурхалай аша гушанар гэжэ hанаха бэлэйл!

СОЛИНДОЙ (харайжа бодон ошожо, хүбүүгээ тэбэреэд, амыень альгаараа хааха гэжэ оролдоно). Татыш, хүбүүмни! Элэ бүгэдэнтэйгөө эдирхэлдэhэншни багадаад, хурмаста тэнгэри өөдэ ямар үhөө тухайгаа дурданабши? Голой эрьеын бургааhан мэтэ уян сэльхэлтэй хүбүүн бэлэйлши! (Уйлана).

(Тэнгэри дуугаржал байна. Доржо Банзаров омогоор толгойгоо үргөөд, бусалжа байhан огторгой өөдөө шэртэhээр үлэнэ).

Хүшэгэ.

(Түгэсхэлынь хожом гараха).

САГ ЖЭЛЭЙ ошохо бүри хэлхээ холбоон хүн зоной ажаhуудалда улам түргөөр нэбтэрэн орожо байнхай. Телефон, телеграф болон хэлхээ холбооной бусад зүйлнүүдэй аша туhа хэрэглэдэггүй хүн мүнөө олдохогүйл. Энэ талаар хэлхээ холбооной таhагай хүдэлмэри лэгшэд улад зондоо хододоо туhа хүргэдэг.

Хориин аймагай түб hуурингай хэлхээ холбооной таhагта шүдаргы бэрхэшүүл олон. Жэшээнь, телефонистнууд Тоня Сороковикова, Анна Вахрушева болон бусад ехэ туhа нэмэри хэнэ. Тиихэдэ хэлхээ холбооной таhагта дүшөөд жэлдэ хүдэлhэн ахалагша телеграфист — «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденто Анна Владимировна Стукова оролдосотой ажалаараа нютагайхидтаа хүндэтэй болонхой.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: телефонистнууд, коммунис ажалай ударник А. Вахрушева, Т. Сороковикова; ахалагша телеграфист А. В. Стукова ажалдаа.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

УЛАСХООРОНДЫН ШЭНЖЭЛЭЛ

БҮХЫ АРАДУУДАЙ АША ТУhАДА

Баршавска договорто хабаатай гүрэнүүдэй Политическэ зүбшэлэлгын комитедэй январиин 25—26-да Прагада болоhон зүблөөнэй дүнгүүд мүнөө дэлхэйн үргэн олониитын анхарал татана. Зүблөөн Европодохи эб найрамдал, аюулгүй байдал болон хани харилсаанай эгээн гол шухала асуудал хаража үзөөд, энэ асуудалаар Деклараци баталан абаа. Тэрээндэ хабаадагшад США-гай Индохитадта хэжэ байhан эзэрхэг түрэмхэй ябуулгаяа үргэлжэлүүлжэ байhантайнь дашарамдуулан мэдүүлгэ баталан абахадаа, Вашингтоной эзэрхэг түримхэй, хархис муухай политикые эрид шангаар шүүмжэлхэ зуураа, Вьетнамай, Камбоджын, Лаосой арадуудтай hанаалаа нэгэдэнги байhанаа үшөө дахин баталба.

Европодохи эб найрамдал, аюулгүй байдал, хани харилсаан тухай Прагада абтаhан Деклараци асари ехэ удха шанартай гэжэ эдэ үдэрнүүдтэ хилын саанаhаа ороhон мэдээсэлнүүд тэмдэглэнэ. Энэ документ соо манай түбидэхи түгшүүрилые hулаоуулха талаар зарим тэды амжалта туйлагдахаhаа гадна, энэ түгшүүрилые саашадань улам түргөөр hулаоуулха, Европые эб найрамдалай, аша үрэ ехэтэй харилсан ажаллалгын түби болгохо тухай тодорхой дурадхалнууд оруулагдаа гэжэ заагдана. Энээниис туйлахын тулада аюулгүй байдалай ба хани харилсаанай асуудалаар ниитэ Европын зүблөө дары түргөөр үнгэргэхэ шухала. Бүхы оронуудай, арадуудай аша туhада аюулгүй байдал, хани харилсаа хангаха гол ёhо дүримүүдые баталагдан абтаhан Деклараци дотор социалис хани харилсаата оронууд найруулhан байна. Энэмнай түбхын түрүүн Европын гүрэнүүдэй мүнөөнэй хилэнүүдэй эбдэршэгүй байлга, амгалан ёhоор зэргэ оршон hууулга, мүн Европын гүрэнүүдэй хоорондохи хүршэ ёhоной харилсаае хүгжөөхэ бусад ёhо гуримууд болоно.

Европо хадаа манай түби дээрэ эб найрамдал, аюулгүй байдал хангаха шухала шэнэ документ абаба гэжэ социалис оронуудай хэблэлнүүдэй тайлбаринуудта заагдана. Гэхэ зуура буржуазна хэблэлэй олохон органуудай Декларациин ехэ удха шанартай байhые сэхэ мэдэрhэнниинь hайшаалтай.

И. ЛАПИЦКИЙ,
(ТАСС).

БАНГЛАДЕШ: оршон байдал заhаран гуримшажа байна

Бангладешэй Арадай Республикые Советскэ Союзай мэдэрhэн ушарые мэнэ hаяхан бүрин сүлөөтэй, бэеэ дааhан байдалтай болоhон энэ залуу гүрэнэй арад болон правительство гүнзэгы халуунаар угтаа. СССР-эй шиидхэбэри хадаа Бангладешэй арадай сүлөөрэлгын тэмсэлые дэмжэхэ талаар ябуулдаг политикаяа шууд сэхээр ябуулжа байhанай шэнэ гэршэ болоно гэжэ нютагай хэблэл тэмдэглэнэ. Республикада тохёолдожо байгаа оршон байдалай саашадаа заhаран гуримшалгада, уласхоорондын байдалда нэрэ хүндыень дээшэлүүлгэдэ тэрэ нүлөөлхэ байна. Январиин 28-да харнин хори гаран гүрэнүүд Бангладешэй Арадай Республикые мэдэрээд байба.

Ногоон-улаан-алтан шара үнгэтэй туг — Бангладешэй национальна туг Даккадахи правительствын резиденци дээрэ, ороной бусад хото городуудтахи албан зургаанай байшангууд дээрэ далбан намилзана. Январиин 11-дэ абтаhан саг зуурын конституци гүрэнэй байгуулалтын парламентска түхэл хэлбэри байгуулхые хараална. Ойрын сагта учредительнэ ассамблей зарлагдажа, конституци баталха юм.

Республикын правительство түрүүшынгээ зүблөөн дээрэ национальна байгуулалтын, арадай ажахые hэргээлгын асуудалнуудые зүбшэн хэлсэhэн, гадаадын ба дотоодын политикын гол хараа шэглэл тодорхойлhон байна. Сэрэгэй бүлэглэлнүүдтэ хабаадахагүй, ондоо гүрэнүүдэй ажабайдалда хамааралсахагүй, эбэй ёhоор зэргэ оршон hууха, бэеэ даанги байдалтай байха, бүхы арадуудтай хани барисаа тогтоохо гээшэ Бангладешэй гадаадын политикын хараа шэглэлэй үндэhэ hуури болоно гэжэ премьер-министр Маджибур Рахман мэдүүлээ.

Дотоодын политикын хараа шэглэл мүн лэ үндэhөөрөө хубилжа байнхай. «Бидэ арад зоноо үгытэй ядуу, үлэсхэлэн хооhон, үзэг бэшэггүй байдалhаа сүлөөлжэ, үбшэн тахалhаа абарха, дарлалта мүлжэлтэhөө гаргаха ёhотойбди» гэжэ Маджибур Рахман тэмдэглээ. Таряашадые газарай түлбэриhөө сүлөөлхэ, үри шэриеэ түлэлгыень 1972 оной апрель болотор хойшолуулха гээшэ тэрэнэй правительствын түрүүшын алхамуудай нэгэн болоно. Үмсын томо ехэ банкнуудые национализацилха тухай асуудал харагдажа байнхай. Орон дотороо өөрын мүнгэтэй болохо талаар зохёогдожо байгаа хэмжээ ябуулганууд дүүрэжэ байна.

Арадай ажахые hэргээлгэ хадаа хүндэ [...] зорилго мүн. Юундэб гэхэдэ, орон доторхи гэр[...] рануудай дүрбэнэй нэгэ хубинь, олон тоото [...] приятинууд hандаргагдаhан, транспортна [...] hалгаагдаhан байгаа бшуу. Эдэ бүхы ажал хү[...] ри бэелүүлхын тулада хори миллиардhаа бага [...] рупи хэрэгтэй гэжэ тоолон гаргагдаа.

Бангладешэй Коммунис парти шэнэ гүрэн[...] гуулалтада эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Тэр[...] рин жэлэй туршада байhан нюуса байдалhаа [...] Мүнөө Компарти ниитэ-политическэ ажабай[...] хамааралсана, демократическа хүсэнүүдэй [...] фронтын ажал ябуулгада хабаадалсана.

Хашалта харшалалтаhаа зугадагшадай хах[...] олонхинь гэхэ гү, али 5 миллион хүнүүд саг[...] рын туршада Индидэ байрлаад байhан hаа, [...] эхэ орондоо бусаа. Тэдээндэ туhаламжа үзүү[...] тулада Бангладешэй правительство 300 ми[...] рупи hомолhон байна.

Шэнэ предприятинууд ашаглалгада ү[...] транспортын ажал хүдэлмэри hайжарна, hур[...] нуудта хэшээлнүүд дахинаа үнгэргэгдэдэг [...] Эрхэ сүлөө олоhон, бэеэ дааhан байдалтай Ба[...] дешэй арад түмэн ерээдүй тээшэ бата найда[...] гаар хаймадан харана.

В. ХАРЬК[...]
(ТАСС).

Буруу hурэhэн ябуулга

Урда Родезиин африкан зоной аша туhад[...] дэхэ хэлсээе Англи Родези хоёрой «hайшаа[...] жэхэ» тухай Лондон болон Солсбериин үүд[...] ябуулга бүримүhэн буруу hүрөө гэжэ hүүлэй [...] долоон хоногой ушар баримтанууд найдамта[...] харуулба.

Недондо жэлэй ноябрь hарада, аяар зур[...] хуу жэлэй туршада үргэлжэлhэн хэлсээнэй [...] Британиин консерваторнууд, Смидэй үндэhэ [...] илгаа гаргагшад хэлсээндэ гараа табиhан [...] Энээнэй үндэhөөр ороной таба миллион аф[...] зон олон арбаад жэлэй хугасаа соо эрхэ сүл[...] Европын бүлэг колониалистнуудай дарлалта [...] жэлгэ доро байха болоно. Бүхы дэлхэйн арад [...] нэй буруушаалта хэхэдэнь, Британиин конс[...] торнууд мэхэ гохо гаргажа, дэлхэйн үргэн ол[...] тын hанал бодолые төөрюулээд, гаргуу муухай [...] сээгээ балартуулхые hэдэhэн байгаа. Энэ [...] гоор лорд Пирс түрүүтэй тусхай комисси [...] Родези эльгээгээ hэн. Урдын колониальна чин[...] гууд тэрэнэй бүридэлдэ ороhон байха юм. [...] зиин нютагай улад зон энэ хэлсээндэ ямараар [...] даха хаб гэжэ тэдэ шалгаха ёhотой байгаа [...]

Энэ ябуулгын үгэ хүүргүйгөөр бэелхын [...] «зохихо хэмжээнүүд» абтаhан байгаа. «Пирсы[...] миссиин» «шалгалта хэхэ» районуудта Род[...] засагаархид арми болон полициин нэмэлтэ по[...] деленинүүдые эльгээбэ. Сагаан арhатад энэ хэ[...] «hайшаан дэмжээгүй hаатнай», ажалhаатнай[...] гахабди гэжэ африкан хүдэлмэришэдые за[...] байха юм. Солсбериин хархис ёhо гуримда таа[...] «вождьнорой зүбшэл» гэжэ нэршэhэн ябуулга[...] лэ үргэнөөр хэрэглэгдэбэ. Үндэhэ яhанай [...] гаргагшадай харгалзалга доро байhан үгсаа[...] тайжанар энэ хэлсээнэй дүримүүдые зүбш[...] байhанаа мэдүүлбэ. Гэбэшье тайжанарай hана[...] дол нютагай hуурин зоной бодолhоо тад ондоо [...] даа. Тиимэhээ Урда Родезиин хото городуудта, [...] рин тосхонуудта эсэргүүсэлтын олоной хабаа[...] тай демонстрацинууд болоо. Зимбабвегэй ара[...] ной хэлсээнэй дүримүүдые эрид буруушаа[...] мэдүүлхэдэнь, уур сухалаар эзэлэгдэhэн зас[...] хид демонстрантнуудта эсэргүүгээр арми болон [...] ци табиhан байна. Шабаниин, Гвелогой, Форт-В[...] риин, Квеквегэй, Солсбериин үйлсэ гудамжан[...] африкан зоной шуhан адхараа. Харата муухай [...] лэ хэрэгэй эсэстэ 14 хүн алуулhан, 60 хүн [...] таhан байна.

Теэд зэрлиг муухай ямаршье хашалта хар[...] та Урда Родезиин африкан зоной эрхэ сүлөө [...] эрмэлзэлые даража шадахагүйл. Зимбабвегэй [...] зон эрэлхэг зоригто тэмсэлээ үргэлжэлүү[...] Лорд Пирсын албан хэрэгэй юугээр дүүрэ[...] хэлэхэ болоо hаа, тэрэ ямаршье үрэ дүн туйл[...] Лондоноо бусаха баатай болохонь лэ.

Г. СКОБЕЛ[...]
(ТАСС).

ТОФАЛАРНУУДАЙ ХЭЛЭН

Манай ороной олон миллион арадуудай бага яhатанай нэгэн — тофалар арад ямар хэлэн дээрэ хөөрэлдэдэг гээшэб? Тофалар арад Эрхүүгэй областиин Зүүн Саянай тайгын гүн дунда ажаhуудаг юм. В. И. Рассадинай бэшэhэн «Тофалар арадай фонетикэ ба лексикэ» гэhэн ном соо дээрэ дурсагдаhан асуудалда [...] рюу үгтэнэ. Авторай тэмдэгл[...] hэнэй ёhоор, тофалар арад [...] снэ, тюркэ-монголой үгэнүү[...] хэрэглэдэг байна. Мүн эдэн[...] хэлэндэ буряад, ород үгэн[...] hүүлэй үедэ олоор абтаhан ба[...] юм.

(ТАСС).

ХИЛЫН САНАhАА

ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ • РАДИО

ХИТАД ТУХАЙ «РУДЕ ПРАВО» ГАЗЕТЫН ШЭНЖЭЛЭЛ

ПРАГА. (ТАСС). Хитадай хүтэлбэридэхи байдал, Пекинэй ба американ номнолой хараа бодолой тудалдадаг байhан тушаа В. Доликалай бэшэhэн уласхоорондын шэнжэлэл «Руде право» газетэдэ январиин 29-нэй үдэр тунхаглагдаа.

Хитадтахи байдал тухай статья «Вашингтон Санди стар» гэжэ американ газетэдэ hаяхан тунхаглагдаа гээд шэнжэлэл дотор хэлэгдэнэ. Тэрээн соо баталагдаhанай ёhоор, Пекинэй дээдэ тушаалтадай дундахи hаяын сэбэрлэлгэдэ гадаадын гүрэн хабаадалсаhан байгаа ха. Тусхайлан хэлэбэл, hая болотор «агуу ударидагшын уг залгамжалагша» гэжэ КНР-тэ нэрлэгдэдэг байhан, оборонын министр Линь Бяо Мао Цзэ-дунда «хоро хүргэхэ» hэдэлгэ гаргаа гэжэ гэмнэгдэhэн, удаа тээнь Советскэ Союз худар ниидэhэн самолёдоор зугадаха hэдэлгэ гаргаад хосорhон байгаа юм ха гэжэ тэрэ газетэ бэшэнэ.

Энэ статья түрүүшээр гайхалтай шэнги байгаашье hаа, үнэндөө Пекинэй номнолтой үгэ нэгэдэнэ гэжэ В. Доликал бэшэнэ. Хитадай хэблэл ба радио орон дотор «хоёр хараа бодолой хоорондын тэмсэлэй» хэдэн hарын туршада үргэлжэлжэ байhые мэдэрхэ зуураа, үймөө татахаар болдэжэ, хорото ябуулга хэхээр hанаашалжа байhан «контрреволюционернүүдые», «политическэ луйбууршадые» үгы хэхэ эрилтэ табина. Синьхуа агентствын элидхэйлhэнэй ёhоор, «Жэньминь жибао», «Цзэфанцзюнь бао» газетэнүүдэй, «Хунци» журналай шэнэ жэлэй редакционно статья дотор тунхаглагдаhан, Мао Цзэ-дунай заабаринууд, тэрэшэлэн Хитадай хэблэлэй бусад материалнууд дотор ингэжэ баталан хэлэгдэнэ: «Маогай хараа бодол хубилгаха» hэдэлгэ гаргаhан хорото этэгээдүүд харин гүрэнүүдтэй «нюуса холбоо барисаатай» байгаа. Тэдэ статьянууд дотор хорото үгэсэлгэшэдэй нэрэнүүдшье, гадаадын гүрэнүүдэй нэрэнүүдшье дурдагдаагүй, гэхэ зуура «Вашингтон Санди стараай» статья доторхидол адли удха тэдэ баталамжанууд дотороо пекинэйхид дурдана.

Эдэнэй хараа бодолнуудай тудалдаhан ушарые юугээр тайлбарилхаб гэхэдэ, Пекинэй хүтэлбэрилэгшэдэй хоорондын тэмсэлэй зэлжээтэ шатань Хитад орон доторхи байдалаар үүдхэгдээ бэшэ, харин «гадаадын хорото ябуулгатай» холбоотой гээд харуулхые хоёр тала али болохоор оролдоно гэжэ «Руде право» бэшэнэ. Теэд «Вашингтон Санди старай» хөөрдэм мэдүүлгэнүүд, Пекинэй хэблэлэй багсаамжанууд хэндэ зорюулагданхайб? гэжэ асуухаар болоно. Хитадай дээдэ тушаал зэргэтэнэй дундахи хёмороон гадаадын гүрэнүүдhээ бэшэ, харин Маогай политическэ хархис хараа бодолой урагшагүйдэлгэhөө, Пекинэй хүтэлбэриин бата бэшэ, тогтууригүй ябадал үүдхэдэг, саашадаашье үүдхэхэ зүришэлдөөнhөө уг унгитай байhаниинь эли.

Политическэ ябуулгада Линь Бяогай хабаадахаяа болиhониинь — үнэхөөрөө сошордолтой ушар болоно, гэхэтэй хамта, политическэ ажал ябуулагша байхаяа болихоор үлэ баран, мүн толгойгоороо үгы болоhониинь Хитадай хүтэлбэрилэгшэдэй хэрэгүүдтэхи мүнөөнэй массис уршагта ушаралнууд ба хубилалтануудай талааршье абажа харабал, сошордолтой байна гэжэ «Руде правын» шэнжэлэл дотор хэлэгдэнэ. Юундэб гэхэдэ, бүри hаяхан лэ «агуу ударидагшын» «эгээн үнэн соратник», уг залгамжалагша гэлсүүлдэг байhан ажал ябуулагша тухай, мүн Совет орондо харша Маогай бүхы ябуулганuудта гол үүргэ дүүргэгшэдэй нэгэн байhан хүн тухай хэлэгдэнэ бшуу. Хэрбээ Линьhээ хахасаха гэжэ Маогай ниидээ хадань, Линиин «габьяануудые» ехээр магтан тунхаглаhанhаа арсахыень тэрээниис баадхахын тула. Маогай толгойлдог хүтэлбэрилэгшэдэй дунда али тухай гүнзэгы, хурса зүришэлдөөнүүдэй гараhаниинь эли болоно. Линь Бяогай зугадалга гэдэгые газетэнүүдэй, тэрэ тоодо «Вашингтон Санди старай» хуудаhануудта зураглан дурдаhан тушаа хэлэбэл, эдэнь худал үльгэрнүүдэй түхэлтэй болоно. Линь Бяо МНР тээшэ ниидэhэн самолёдоор зугадаа гэжэ Маода элидхэхэдэнь, холо хаана ниидэхэнь hэм гээ юм гэлсэдэг байhан.

Мао Цзэ-дунда эсэргүү хорото үгэсэлгын хитад генералнуудай зүгhөө хэгдэжэ байhан тухай тэрээндэ американ тагнуул анха түрүүн дуулгаа юм гэжэ «Ивнинг стандард» газетэ баталан бэшэнэ. Зорюута алалга тухай Холбоото Штадуудай кинотеатрнуудай экранууд дээрэ таhалгаряагүй гаража байдаг хооhон үльгэр домогууд олон ааб даа.

Гэхэ зуура мүнөө тиимэ худал үльгэр тухай бэшэ, харин мүнөөнэй Хитадтахи байдал тухай хэлэгдэнэ гэжэ «Руде прабо» түгэсхэл доторoo бэшэнэ. Тиимэhээ энэ мэтын ушарнуудта хайша хэрэгээр хандажа болохогүй. Хамаг баримтануудhаа харахада, дотоодын бэрхэшээлнүүдээр үүдхэгдэhэн хэсүү зүришэлдөөн Хитад дотор болоно. Ойрын үйлэ хэрэгүүд тушаа Пекинэй ба Америкын хараа бодолнуудай адли байhаниинь гайхалтай, hэжэглэмээршье байна.

Демократида харша шиидхэбэри

БОНН. (ТАСС). ФРГ-гэй гүрэнэй эмхи зургаануудта коммунистнуудай тушаалнуудые дааха ябадалдань hаад хэхэ зорилготой засагай газарай ябуулгануудые Германиин Коммунис парти эрид буруушааба.

ФРГ-гэй газар нютагуудай премьер-министрнүүдэй Боннодохи заседани дээрэ баталан абтаhан энэ шиидхэбэри тиимэл уг зорилготой. Германиин Коммунис партиин Түрүүлэгшын орлогшо Герберт Мис гэгшын мэдүүлhэнэй ёhоор, дурсагдагша шиидхэбэри «Германиин Коммунис партиие газаашалха зорилготой, гүрэнэй албан зургаануудта тушаал эзэлхыень бүхы коммунистнуудта хорижо магад байна».

Тэрэшэлэн ФРГ-гэй гүрэнэй эмхи зургаанууд дотор коммунистнуудай ба бусад демократнуудай алба хэхэ ябадалдань hаад ушаруулха зорилготой эдэ ябуулгануудые «Студентнэрэй холбоонуудай нэгэдэл» гэжэ студентнэрэй эгээн ехэ эмхи эрид буруушаана.

Вьетнамда туhалха фондодо

БОНН. (ТАСС). Бременскэ «Вьетнамда туhа хүргэхэ нэгэдэл» гэжэ организаци американска эзэрхэг түримхэй ябуулгада эсэргүүгээр тэмсэжэ байhан вьетнам арадтай hанаалаа нэгэдэлгын фондодо мүнгэ зөөри суглуулна. Арба мянга гаран марка суглуулагдаад байна.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда: «Хоёр хото городуудай мүрысөөн» — түрүү бэшэг. Республикын ажалшадай дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөн тухай материалнууд. «Улаан-Үдэ — Москва» — аэропортhоо репортаж. ТАСС-ай hүүлэй мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаhанда: ВЛКСМ-эй обкомой нэгэдэхи секретарь М. Махановай «Кадрнуудта — халуун анхарал» гэhэн статья. «Эрдэм ухаанда үндэhэлэн, үхэр мал тэжээхэ» — И. Жарниковай статья. Түрэл орон доторнай.

Гурбадахи хуудаhанда: «Худөө нютагhаа ерэhэн бэшэгүүд. М. Хензыхеновэй «Харгы замынь — малшадта» гэhэн корреспонденци. ТАСС-ай материал. Манай хүршэнэртэ.

Дүрбэдэхи хуудаhанда: «Ангарын Бүхэдэлхэйн нэгэдэхи выставкэ» — М. Шаргаевай статья. Уласхоорондын шэнжэлэл, Хилын саанаhаа. Соносхолнууд.

СЭ ЭНХИР ЭКРАН

18.00 — Ши, орон соогуураа аяншалнаш» гэhэн hурагшадта зорюулагдаhан дамжуулга. 18.30 — үхибүүдтэ зорюулагдаhан мультфильмнүүд. 19.00 — «Табан жэл [...] хөөрөөн» гэhэн дамжуу[...] 19.20 — телепанорама. [...] — концерт. 20.20 — «Фа[...] гэhэн дамжуулга. 21.0[...] киноочерк. 21.20 — «Тана[...] мой таг дээрэ» гэhэн дам[...] га. 21.35 — «Эдир наhа[...] хай хөөрөөн» гэhэн уран [...] ханай фильм. 23.05 — [...] публикын hонин.

Сагай уларил

Байгалай урда захаар, [...] публикын урда аймагууд[...] үүлэтэйшэг байбашье, [...] орохогүй. Харин бэшэ нюта[...] даар багахан саhан орохо. [...] кундын 5—10 метрэй хүс[...] гөөр баруун-хойноhоо hал[...] ха. Температура 17—22, [...] рамхаанай. Баунтын аймаг[...] та 20—27, Улаан-Үдэ хо[...] hүниндөө 26—28, үдэ[...] 19—21 градус хүйтэн бай[...]

Февралиин 2-hoo 6 бо[...] республика доторнай нэгэ [...] хэжэ, сэлмэжэ байха. Фе[...] лиин 2-3-да Прибайкалиин [...] лон урда аймагуудта са[...] багаханаар орохо. Баруу[...] hohoo hулашагаар hалхил[...]

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефонууд

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора — 54-5[...] приёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. редактора — 62-62, ответ. секретаря — 50-52, зам. ответ. секретаря — 66-7[...] отделы: партийной жизни — 60-91, сельского хозяйства — 64-3[...] 63-86, пропаганды и агитации — 56-23, промышленности [...] строительства — 61-35, советского строительства и быта — 69-5[...] культуры и школ — 60-21, писем и рабселькоров — 67-81, [...] формации — 34-05, общественная приёмная — 56-62, машин[...] бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61

Н-03373. Заказ № 1[...]